

Täysistunto

Keskiviikko 22.5.2024 klo 14.00—18.26

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyin maahantulon torjumiseksi

Hallituksen esitys HE 53/2024 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia. Jos puhujalistaa ei ole tässä ajassa ehditty käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Meille esittelee tämän hallituksen esityksen ministeri Rantanen, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.08 **Sisäministeri Mari Rantanen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyin maahantulon torjumiseksi. Kyse on hyvin poikkeuksellisesta lainsäädännöstä. Suomeen on jo yli puolen vuoden ajan pyritty vaikuttamaan välineellistetyin maahantulon keinoin. Tällä hetkellä itärajan rajanylityspaikat on valtioneuvoston päätöksellä suljettu toistaiseksi. Itärajan tilanne on pysynyt rauhallisena hallituksen määrätietoisilla toimilla. [Sanna Antikainen: Kiitos hallitukselle!] On kuitenkin välttämätöntä varautua siihen, että Suomen painostaminen jatkuu ja saa myös aiempaa vakavampia muotoja. Viranomaisilla tulee olla käytettävissään kaikki tarvittavat keinot Suomen täysivaltaisuuden ja kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Tässä esityksessä on kysymys turvallisuudesta, ja se on tämän salin yhteinen asia.

Arvoisa puhemies! Laissa säädettäisiin toimivaltuudesta rajoittaa kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten vastaanottamista tilanteissa, joissa vieras valtio pyrkii painostamaan Suomea maahantulijoita hyväksikäyttämällä. Valtioneuvosto päättäisi rajoitustoimista yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa. Rajoituspäätöksen tekemisellä olisi korkea kynnys. Edellytyksenä olisi tieto tai perusteltu epäily siitä, että vieras valtio pyrkii vaikuttamaan Suomeen maahantulijoita hyväksikäyttämällä. Perusteltu epäily muodostuisi käytännössä eri viranomaisten hankkimasta tai saamasta tiedosta ja siihen perustuvista arvioista. Lisäksi edellytettäisiin, että vieraan valtion vaikuttaminen vaarantaa vakavasti Suomen täysivaltaisuutta tai kansallista turvallisuutta.

Kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten vastaanottamista voitaisiin rajoittaa vain, jos se on välttämätöntä Suomen täysivaltaisuuden tai kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi ja muut keinot eivät ole riittäviä tilanteen ratkaisemiseksi. Rajoituspäätös oli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

si mahdollista tehdä vain rajatulle osalle Suomen valtakunnan rajaa. Sääntely ei estäisi kansainvälisen suojelun hakemista muualla Suomessa. Päätös voitaisiin tehdä enintään kuukauden ajaksi kerrallaan, mutta se voitaisiin tarvittaessa uusia, jos laissa säädetty edellytykset täyttyvät. Pääsääntönä lain toimeenpanossa olisi, että rajoitusalueella välineellistetty maahantulo estetään. Henkilö, joka olisi estotoimista huolimatta päässyt maahan, poistettaisiin maasta, ja hänet ohjattaisiin siirtymään paikkaan, jossa kansainvälistä suojelua koskevia hakemuksia otetaan vastaan.

Rajavartija toimeenpanisi maasta poistamisen ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin, mutta sitä olisi tarvittaessa mahdollista tehostaa voimakeinoin. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia rajavartiomiehen voimakeinoja koskevaan sääntelyyn, vaan siltä osin toimittaisiin voimassa olevan lainsäädännön mukaisin edellytyksin.

Maasta poistettavalle henkilölle olisi ilmoitettava kirjallisesti toimenpiteen perusteet ja tieto siitä, missä henkilö voi tehdä kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen. Maasta poistamiseen ei saisi hakea muutosta valittamalla. Henkilöllä olisi kuitenkin mahdollisuus kannella toimenpiteestä ja saada sitä kautta asia ja erityisesti viranomaisen menettelyn lailisuus ja asianmukaisuus jälkikäteen tarkemmin valvovan viranomaisen käsiteltäväksi. Tilanteiden riittävällä dokumentoinnilla on merkitystä sekä maahan saapuneen että päätöksen tekvän rajavartiomiehen oikeusturvan kannalta.

Esityksessä huomioidaan kuitenkin myös poikkeustilanteet, joissa kansainvälistä suojelua koskeva hakemus otettaisiin tapauskohtaiseen arvioon perustuen vastaan:

Ensinnäkin kansainvälistä suojelua koskeva hakemus otettaisiin vastaan, jos se on tapauskohtaisen arvion mukaan välttämätöntä lapsen, vammaisen henkilön tai muun erityisen haavoittuvassa asemassa olevan henkilön oikeuksien turvaamiseksi. Arviossa otettaisiin huomioon lapsen etu sekä se, aiheuttaisiko maasta poistaminen henkilölle välittömän hengen tai terveyden vaaran.

Toiseksi hakemus otettaisiin vastaan, jos henkilö on esittänyt tai on tullut ilmi seikkoja, joiden perusteella on ilmeistä, että henkilö on todellisessa vaarassa joutua kuolemanrangaistuksen, kidutuksen tai muun ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kohteeksi ensisijaisesti valtiossa, josta hän on saapunut Suomeen.

Arviossa otettaisiin huomioon erityisesti henkilön esittämät asiakirjat ja sähköinen aineisto, henkilössä ulkoisesti havaittavissa olevat seikat sekä eri lähteistä hankitut ajantasaiset tiedot arvioinnin kohteena olevan valtion turvallisuudesta maasta poistettavalle henkilölle. Poikkeuksella pyritään varmistamaan muun muassa se, että palauttamiskieltoa ei käytännön toimitissa rikottaisi.

Lakiehdotus sisältää säännökset myös kaikkein vakavimpiin maahantulon välineellistämisen tilanteisiin. Maahan tunkeutuminen väkivaltaa tai henkilöiden suurta lukumäärää hyväksikäyttäen voitaisiin välittömästi valtakunnanrajalla torjua ilman tapauskohtaisen arvion tekemistä, jos se on välttämätöntä ihmisten hengen ja terveyden varmistamiseksi ja jos menettelyä voidaan pitää kokonaisuutena arvioiden puolustettavana.

Arvoisa puhemies! Lailla pyritään vastaamaan tilanteisiin, joihin EU-säännökset ja kansainväliset sopimukset eivät anna ratkaisuja. Ehdotettu sääntely on jännitteinen perustuslain, EU-sääntelyn ja Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kannalta, mutta se ei ole kuitenkaan niiden kanssa ilmeisessä ristiriidassa. Esimerkiksi haavoittuvimmassa asemassa olevien tilanne on huomioitu ja palauttamiskiellon noudattaminen pyritään käytännön soveltamisessa varmistamaan. Ehdotettu laki ei myöskään estäisi turvapaikanhakua Suomesta yleisesti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

Esityksen perusratkaisut ovat kuitenkin sellaisia, ettei esitystä ole mahdollista hyväksyä tavallisena lakina. Poikkeuslakimenettelyn edellytyksenä on, että käsillä tulee olla erityisen poikkeuksellinen tilanne ja poikkeuslain säätämiseksi tulee olla pakottavia syitä. Poikkeusten tulee olla myös rajattuja. Hallitus katsoo, että esityksellä on erittäin painavat ja hyväksyttävät tavoitteet. Kokonaisuus huomioden ehdotettuja rajoituksia voidaan pitää rajattuina poikkeuksina. Kyse ei ole puuttumisesta perustuslain keskeisiin ratkaisuihin, kuten perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuteen.

Oikeusvaltiossa on keskeistä, että viranomaisten toiminta perustuu lakiin. On siis välttämätöntä, että eduskunta saa nyt tämän lakiesityksen käsiteltäväkseen, ja viime kädessä perustuslakivaliokunnan tehtävä on arvioida, miten esityksessä on pystytty vastaamaan oikeudellisiin jännitteisiin.

Arvoisa puhemies! Hallituksen vastuulla on huolehtia Suomen ja suomalaisten turvallisuudesta. [Oikealta: Kyllä!] Olemme sisäministeriössä määrätietoisesti kehittäneet lainsäädäntöä rajaturvallisuuden ja Suomen kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Nyt ehdotettava laki on yksi näistä toimista. Lain on tarkoitus olla Suomen turvana tarvittaessa. Laissa on kyse varautumisesta välineellistetyn maahantulon torjuntaan ja viranomaisten riittävien toimintamahdollisuuksien turvaamisesta myös vaikeimmissa tilanteissa. Laki on poikkeuksellinen mutta välttämätön keino, jolla voidaan varautua vieraan valtion Suomeen kohdistamaan painostamiseen.

Suomalaisen oikeusvaltion on voitava suojautua ulkoisilta uhilta. Siksi esitämme tätä lainsäädäntöä, jonka perusteella rajaviranomaiset voivat rajalla toimia ja torjua myös tämänkaltaisia uhkia lakiin perustuen. Suojelemalla kansallista turvallisuutta ja itsemääräämisoikeutta suojaamme samalla EU:n ja Naton pitkää itäistä ulkorajaa.

Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan, että laki tulisi voimaan mahdollisimman pian ja olisi voimassa vuoden voimaantulosta. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Otetaan debatti tähän. Meilähän on tässä aikaa rajoitettu. Käytetään tämä loppuaika sitten debattiin, eliikkä noin kello 15 siirrytään sitten seuraavaan aiheeseen. Nyt kaikki ne, jotka haluavat käyttää tästä debattipuheenvuoron, vastauspuheenvuoron, painavat V-painiketta ja nousevat seisomaan. — Otetaan sieltä ensimmäisenä esimerkiksi edustaja Heinonen.

14.18 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan kiittää teitä, sisäministeri Mari Rantanen, sillä teette todella arvokasta ja tärkeää työtä vaikeassa paikassa, etsien ennen kaikkea ratkaisuja uusien ongelmien sijaan. Tiedän, että teille turvallisuus on aina ykkösprioriteetti. Pitäkää se.

Venäjän hybridihyökkäys pakottaa meidät toimiin. Tämä laki antaa välttämättömät uudet keinot torjua tilanteet, joissa välineellistettyä maahantuloa käytetään painostamiseemme. Varaudumme siis vakavimpiin tilanteisiin. Venäjän toimet ovat jo aiheuttaneet vakavaa vaaraa maamme täysivaltaisuudelle ja kansalliselle turvallisuudelle, eivätkä muut keinot ole välttämättä enää riittäviä tilanteen ratkaisemiseksi. Toivon, että tämä laki käsitellään eduskunnassa hyvin mutta viipymättä. Esityksellä on erittäin painavat ja hyväksyttävät tavoitteet.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Tuppurainen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

14.19 Tytti Tuppurainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraatit tunnistavat Suomen itärajalla olevan epätavallisen tilanteen. Siellä nähty liikehdintä ei ole tavanomaista turvapaikanhakua, ja kysymys ei ole maahanmuutosta, vaan kysymyksessä on Venäjän Suomen itärajalle kohdistama hybridihyökkäys — välineellistettyä maahantuloa, turvapaikanhakijoiden instrumentalisointia. Tästä on kysymys, ja siksi pidämme lähtökohtaisesti hyvänä sitä, että hallitus on lähtenyt laatimaan tämäntyypistä lakia, sillä oikeusvaltiossa kuuluu olla laki, joka ohjaa viranomaisten toimintaa, ja pidämme myöskin hyvänä sitä, että hallitus on saanut eduskunnalle yksimielisen esityksen.

No nyt tässä vaiheessa on tärkeää, että eduskunta saa omalle työlleen täyden työrauhan. Erityinen paino on annettava perustuslakivaliokunnan työlle, sillä tämä laki on tunnustetusti ja tunnistettavasti vähintään jännitteisessä suhteessa Suomen kansainvälisten velvoitteiden kanssa ja ihmisoikeusnäkökulmat tulee huolella punnita. [Puhemies koputtaa] Nyt kysyisin valtioneuvostolta: mikäli eduskunnassa havaitaan tarpeita muuttaa tätä hallituksen esitystä, onko hallitus valmis tarkastelemaan näitä muutostarpeita?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Pidetään minuutin mittaisena, niin että kaikki kerkiävät. — Edustaja Heinäluoma, olkaa hyvä.

14.20 Eveliina Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen kansallisen turvallisuuden varmistaminen on ensiarvoisen tärkeää kaikissa olosuhteissa. Emme voi antaa Venäjän horjuttaa Suomen turvallisuutta ja käyttää ihmisiä hyväkseen omien vaikuttamispyrkimystensä hyväksi. Siksi on tärkeää, että lähetämme Suomesta selvän viestin, ettemme hyväksy kansallisen turvallisuutemme horjuttamista ja ihmisten hyväksikäyttämistä.

Toisin kuin Venäjä Suomi on demokratia ja oikeusvaltio, ja meidän yhteiskuntamme rakentuu näiden arvojen varaan. Se tarkoittaa sitä, että julkinen valta perustuu lainsäädäntöön, joka kunnioittaa myös demokratiaa ja ihmisoikeuksia. Tilanne on hyvin poikkeuksellinen.

Pidänkin tärkeänä, että valiokunnissa käydään huolella läpi tämä hallituksen esitys. On selvää, että tässä haetaan tasapainoa niin kansallisen turvallisuuden turvaamisen kuin myös kansainvälisten sopimusten välillä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Honkonen.

14.21 Petri Honkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos hallitukselle, että tämä tärkeä, välttämätön esitys on nyt eduskunnan käsittelyyn tuotu. Tämä maahanmuuton välineellistäminen on Suomeen kohdistuvaa painostamista ja vihamielistä toimintaa toiselta valtiolta, ja siihen tarvitaan välineitä — pidämme tätä keskustassa erittäin tärkeänä. On kuitenkin totta, että niin hallintovaliokunta kuin perustuslakivaliokunta, jossa olen itse mukana, joutuvat aika haastavaan tilanteeseen nytten tämän esityksen käsittelyssä.

Mitä tulee sitten perustuslakiin ja kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin, niin tässä on tietenkin isoja ristiriitoja. Siihen perustuslaki mahdollistaa poikkeuslain säätämisen tietyillä perusteilla, ja tätä nyt sitten tullaan punnitsemaan. Itse ajattelen niin, että emme voi ajatella kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden suojelevan toisen valtion toista valtiota

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

kohtaan kohdistamaa vihamielistä toimintaa, vaan niiden on ensi sijassa suojattava ihmis-oikeuksia, joten tämä on tässä käsittelyssä varmasti muistettava.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Harjanne.

14.22 Atte Harjanne vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ole lainkaan eri mieltä siitä, etteikö Venäjän horjuttamispyrkimyksiin täydy etsiä toimivat keinot. Samalla on tärkeä muistaa oikeusvaltio ja demokratia, joita me suojaamme: perusoikeudet, perustuslain rakenne, sopimukset, joihin olemme sitoutuneet — ne ovat osa sitä, mitä me suoja-taan, ne ovat osa arvopohjaa. Olen huolissani siitä, että tämä liian kevyellä ajattelulla ohi-tetaan. Täytyy pitää mielessä koko ajan, kun tätä asiaa punnitaan, miten poikkeuksellisista ehdotuksista, esityksistä on kyse.

Sinänsä hallitukselle kiitos, että puolueet eduskunnasta pidettiin mukana, mutta tätä la-kiahana ei ole kuitenkaan parlamentaarisesti valmisteltu. On äärimmäisen tärkeää, että par-lamentaarinen käsittely täällä eduskunnassa on huolellinen, perinpohjainen ja että on myös valmius muuttaa sitä. Esimerkiksi eduskunnan rooli tämän lain toimeenpanossa olisi sel-lainen kysymys, joka nähdäkseni olisi erittäin tärkeää punnita vielä tarkkaan tässä käsitte-lyssä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Koskela, Minja.

14.23 Minja Koskela vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Rantanen, te totesitte äsken, että haavoittuvaisessa asemassa olevat ihmiset on huomioitu, joten voi-daan puhua jännitteisyydestä eikä ilmeisestä ristiriidasta. Tänäpä on kuitenkin esimerkiksi Ylellä kansainvälisen oikeuden emeritusprofessori Martti Koskeniemi todennut, että tämä ei ole jännitteinen vaan yksiselitteisesti rikkoo kansainvälisiä sopimuksia. Kysyisin-kin: Miten tunnistetaan ne ihmiset, jotka ovat vaarassa joutua kidutuksen uhriksi tai kuo-lemanrangaistuksen uhriksi? Miten tunnistetaan alaikäiset? Miten tunnistetaan erityisen haavoittuvaisessa asemassa olevat ihmiset tämänhetkessä esityksessä kuvatuilla tavoilla?

Kun tämä esitys oli lausuntokierroksella, niin siellä nousi erittäin monessa lausunnossa esiin, että erityisen haavoittuvaisessa asemassa olevien ihmisten tunnistaminen on vai-keaa, jopa mahdotonta. Kysyisin vielä lopuksi: kun mainitsittekin, että maahan saapunut henkilö poistettaisiin viipymättä maasta, [Puhemies koputtaa] mikä olisi se paikka, johon hänet poistettaisiin hakemaan turvapaikkaa? Tämä ei käy esityksestä ilmi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Andersson, Otto.

14.25 Otto Andersson r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Kiitos ministerille esittelystä. Eduskunta on hyvin poikkeuksellisen lakiesityksen äärellä. Yhtääl-tä kansalliset turvallisuusviranomaisemme katsovat, että tämä lakiesitys on välttämätön, jotta voimme torjua sen ihmisten välineellistämisen, mitä Venäjä nyt tekee. Emme tieten-kään voi hyväksyä sitä, että Venäjä käyttää hyväkseen viattomia ihmisiä hybriditoiminnas-saan. Samalla tiedämme, että esitys on jännitteinen perustuslain ja ihmisoikeusvelvoittei-den kanssa, erityisesti palautuskiellon kanssa.

Oikeuskansleri totesi ennakkotarkastushuomautuksessaan 13.5., että kansallisen turval-lisuuden ja perus- ja ihmisoikeuksien yhteensovittamiseen liittyvät suuret ja haasteelliset

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

ratkaisut on syytä tehdä eduskunnassa perustuen laajapohjaiseen, monipuoliseen ja huolelliseen harkintaan ja asiantuntijakuulemiseen. Perustuslakivaliokunnalla on tässä asiassa tietenkin täysin keskeinen rooli, ja valiokunnalle on syytä antaa täysi työrauha.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Nieminen.

14.26 **Mira Nieminen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministerille tästä eduskunnalle annetusta esityksestä. Se on äärettömän tarpeellinen ja välttämätön tähän aikaan.

Elämme tosiaan hyvin poikkeuksellisia aikoja. Nykyinen lainsäädäntömme ei enää toimi tässä ajassa. Jos vieras valtio käyttää ihmisiä ja maahantulijoita aseinaan, tulee meillä olla keinot pysäyttää tämä toiminta.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan muutti tosiaan toimintaympäristöämme perusteellisesti ja pitkäaikaisesti. Siksi kansallisen turvallisuuden kysymyksissä on tehtävä jatkuvasti työtä esimerkiksi seuraamalla lainsäädännön ajantasaisuutta tai eri uhkien tilannekuvaa. Vaikka Suomeen ei tällä hetkellä kohdistu sotilaallista uhkaa, ovat Suomeen kohdistuvan hybridi-vaikuttamisen riskit kasvaneet, ja ne on tunnistettava.

Tämä hallituksen esitys ei ole turvapaikka- tai maahanmuuttopoliittinen kysymys vaan välttämätön, kansalliseen turvallisuuteen ja itsemääräämisoikeuteemme liittyvä esitys, jolla torjutaan Suomeen kohdistuvaa painostusta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Östman.

14.27 **Peter Östman kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tosiaan niin kuin edellinen puhuja sanoi, että tämä hallituksen esittämä laki ei ole maahanmuutto- tai turvapaikkapolitiikkaa vaan Suomeen kohdistuvan painostamisen torjumista. Toivoisin myöskin, että ne talon ulkopuolella olevat asiantuntijat, jotka ovat sitä mieltä, että tämä on ristiriidassa kansainvälisen lainsäädännön ja ihmisoikeussopimusten kanssa, arvioisivat asian myöskin tästä näkökulmasta. Tämä laki on tarkkaan rajattu, ja se on puhtaasti työkalu välineellistety ja laittoman maahantulon estämiseksi. Minun mielestäni hallitus on toiminut viisaasti, kun me lähdemme niin kuin ennakoivasti hakemaan työkaluja, ennen kuin on myöhäistä, ja uskon, että tästä tulee hyvä, kun me sovimme täällä eduskunnassa parlamentaarisesti yli puoluerajojen, että Suomi tarvitsee tällaista työkalua. Kyse on myöskin suomalaisten turvallisuudesta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Werning.

14.28 **Paula Werning sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että hallitus on saanut aikaan yksimielisen esityksen, jolla torjutaan välineellistettyä maahanmuuttoa. Tätä esitystä on käsiteltävä eduskunnassa erityisellä huolella. Hallitus on saanut aikaa ja työrauhan tähän valmisteluun, ja toivonkin, että myös eduskunnalla on riittävä aika esityksen huolelliseen käsittelyyn. On hyvä, että olemme saaneet hallituksen pohjaesityksen, mutta toivon, että hallitus on valmis myös muuttamaan sitä, mikäli perustusvaliokunnan ja substanssivaliokunnan kannalta tällaista tarvetta esiintyy.

Rajavartiolaitoksella on tässä myös suuri tehtävä, ja on selvää, että tämänkaltaisen lainsäädännön vieminen Rajavartiolaitoksen operatiiviseen toimintaan vaatii merkittävää kou-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

lutusta. Voisinkin kysyä, onko yksittäisen rajavartijan vastuu päätöksenteossa kohtuullinen.

Kysyisin hallitukselta: oletteko valmiita tarvittaviin muutoksiin, mikäli tällaista tarvetta nousee asiantuntijoilta ja valiokunnista esille, ja millä tavalla olette valmiita turvaamaan konkreettisilla toimilla Rajavartiolaitoksen resurssit? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vestman.

14.30 Heikki Vestman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakiesitys toimenpiteistä välineellistetyin maahantulon torjumiseksi on poikkeuksellinen sekä oikeudellisesti että sen taustalla olevien painavien turvallisuusintressien vuoksi.

Perustuslakivaliokuntakin on aiemmin todennut, että valtion tulee pyrkiä takaamaan kansallinen turvallisuus ja yleinen järjestys kaikissa olosuhteissa. Valtaosalle meistä edustajista tämä lienee itsestään selvää. Yhtä selvää on, että demokraattisessa oikeusvaltiossa viranomaisten toimivaltuudet, myös silloin kun niiden peruste on painava, on arvioitava valtiosääntöoikeudellisesti kestävästi.

Poikkeuslain mahdollisuus tosiaan perustuslaissa on. Se on valtiosääntömme erityispiirre. Perustuslakivaliokunta tulee huolellisesti arvioimaan, onko tämä lakiesitys hyväksyttävissä hallituksen esittämällä tavalla rajattuna poikkeuksena perustuslakiin. Valiokunta kuulee laajasti valtiosääntöoppineita ja muita asiantuntijoita, ja huolella käsitellään ilman aiheetonta viivytyksiä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Hanna.

14.31 Hanna Räsänen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan kiittää hallitusta ja ministeriä, että tämä lakiesitys tuli nyt saliin. Itä-Suomesta tulevana kansanedustajana voin todeta, että tätä on kyllä odotettukin.

Venäjän toiminta aiheuttaa ihmisissä hämmennystä ja myös huolta. Samalla Venäjä testaa meidän suomalaisten keskinäistä luottamusta. Kaikissa tilanteissa meidän on pidettävä pää kylmänä, luotettava toisiimme, luotettava meidän turvallisuusviranomaisiimme, vaalittava kansallista yhtenäisyyttä sekä toimittava ennen kaikkea päättäväisesti. Sisäinen hajaannus nimittäin sataisi vain Venäjän laariin. Tämä pitää muistaa, kun käymme keskustelua esimerkiksi tästä kyseisestä laista.

Arvoisa puhemies! Luottamusta tulemme tarvitsemaan myös täällä eduskunnassa, kun käsittelemme näitä lakiesityksiä. On aivan varma, että tätä keskustelua, mitä täällä käydään, seurataan tiiviisti myös rajan takana, ja pitää varmistua siitä, että emme itse aiheuta enemmän hämminkiä ja ole hybridiriski Suomelle.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen.

14.32 Hanna Holopainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme valittavasti tilanteessa, jossa tiedostamme, että naapurimaa Venäjä on häikäilemättömästi valmis käyttämään kolmansien maiden kansalaisia hyväksi painostaakseen Suomea, ja tiedostamme, että tällaisesta tilanteesta aiheutuu sekä valtava riski Suomen kansalliselle turvallisuudelle että myöskin suuri vaara näille ihmisille, joita tässä välineellistettäisiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

Meidän täytyy nyt päättäväisesti toimia niin, että Venäjän vaikuttamisyritykset saadaan torjuttua.

Samalla kun tehdään päättäväisiä toimia, on myös huolehdittava siitä, että eri keinojen punninta on analyttistä ja eri näkökulmien tarkastelu huolellista. Nyt kun eduskuntakäsittely alkaa, on erittäin tärkeää, että tässä prosessissa on tilaa tälle ja että valiokuntakäsittelyssä kuullaan laajasti eri asiantuntijoiden näkemyksiä tästä. Tämän prosessin päätteeksi voidaan sitten tunnistaa, onko juuri tämä laki ja juuri tässä muodossa se paras ja tehokkain keino tämän vaikuttamisen torjumiseksi. Me oppositiossa emme ole olleet saman tiedon äärellä tässä valmistelun aikana, joten tämä on se keino, jolla sitten voidaan tästä varmistua.

Itsekin kysyisin tästä eduskunnan roolista. Esitystä lukiessa heräsi kysymys eduskunnan roolin vahvistamisesta tässä lain käyttöönottovaiheessa. Onko sitä harkittu, ja miksi se ei ole tässä esityksessä? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen.

14.34 Rami Lehtinen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aivan aluksi kiitos ministerille tärkeästä esityksestä.

Venäjän ja Ukrainan välisen sodan myötä Euroopan turvallisuustilanne on muuttunut ja sen ennakoitavuus on vaikeutunut. Etenkin Suomi on hankalassa tilanteessa, koska meillä on yli 1 300 kilometriä yhteistä rajaa Venäjän kanssa. Syksyllä jouduimme hybridivaikuttamisen kohteeksi. Näillä toimilla naapurimaa pyrkii horjuttamaan yhteiskuntaamme ja vaikuttamaan kansalliseen turvallisuuteemme.

Arvoisa rouva puhemies! Suomen on pysyttävä vahvana. Kansallisen turvallisuuden säilyttäminen on tärkein tehtävä tällä hetkellä. Jotta turvallisuus voidaan tulevaisuudessakin turvata, meidän pitää reagoida muuttuviin olosuhteisiin, ja tämän esityksen tavoitteena onkin torjua välineellistettyä maahantuloa ja samalla vahvistaa rajaturvallisuutta ja kykyä reagoida kaikkiin mahdollisiin uhkiin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen.

14.35 Eemeli Peltonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjän painostustarkoituksessa harjoittama hybridivaikuttaminen on yksiselitteisesti tuomittavaa. Kansallisen turvallisuuden kannalta rajoillamme nähty välineellistetty maahantulo on vakava ongelma, ja siihen puuttumiseksi on perusteltua etsiä ratkaisuja. Hallituksella onkin ollut puolueilta laaja työrauha valmistella nyt käsitellyssä olevaa rajaturvallisuuslakia, jolla pyritään hybridivaikuttamista vaikuttavasti torjumaan. Seuraavaksi työrauhan tarvitsee eduskunta, jotta eduskunta pystyy huolellisesti ja perusteellisesti käsittelemään esityksen paitsi turvallisuuden myös kansainväliset velvoitteemme huomioiden.

Selvää on, että Venäjä pyrkii hybridivaikuttamisellaan vaikuttamaan myös Euroopan unioniin. Hallitus onkin kertonut tavoitteekseen sen, että hybridivaikuttamisen torjumiseksi etsitään myös EU-tason ratkaisuja. Kysyisinkin arvoisalta pääministeriltä, millaisia viestejä olette saanut kumppanimailtamme itärajan tilanteeseen liittyen ja millainen näkymä teillä on mahdollisiin EU-tason toimiin, jotka voisivat Suomeakin tukea.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Myönnän kohtapuoliin myös pääministerille lyhyen puheenvuoron. — Mutta sitä ennen edustaja Andersson, Li.

14.36 **Li Andersson vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jokaisella valtiolla on oikeus ja velvollisuus huolehtia omasta turvallisuudestaan ja myöskin rajaturvallisuudesta, mutta samaan aikaan valtioilla on myös velvollisuuksia huolehtia keskeisistä ihmisioikeusvelvoitteista, jotka nimenomaan suojaavat haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä, heidän oikeuksiaan, eivät muita valtioita.

Hallitus esittää nyt toimintamallia, joka käytännössä tarkoittaisi sitä, että turvapaikkaa hakenut ihminen voidaan poistaa Suomesta, käännäyttää ilman turvapaikkaprosessia ja ilman valituskelpoista päätöstä. Tämä vuorovaikutustilanne ei ratkaise niitä ongelmia, jotka tällaiseen menettelyyn sisältyvät, vaan luo päinvastoin uusia erityisesti rajavartioiden näkökulmasta. Tällainen menettely rikkoo minun nähdäkseni palautuskieltoa, josta on säädetty niin kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa kuin EU-oikeudessa ja Suomen perustuslaissakin. Tätä palautuskieltoa pidetään niin tärkeänä, että se on ehdoton eli sellainen velvoite, joka velvoittaa valtioita myös esimerkiksi poikkeusoloissa. [Puhemies koputtaa] Minun nähdäkseni tätä perustuslain poikkeuslakimenettelyä ei ole tehty sitä varten, [Puhemies: Aika!] että poikettaisiin näistä keskeisistä ihmisioikeusvelvoitteista. Siksi tätä esitystä ei voi tukea.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Biaudet vielä, ja sen jälkeen sitten pääministerin lyhyt puheenvuoro.

14.37 **Eva Biaudet r** (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Pushback ei ole sallittu kansainvälisen oikeuden mukaan. Tässä maailmassa kansainvälisen sääntöperusteisen järjestyksen ylläpitäminen ja oikeusvaltion perusteiden rikkomattomuus on keskeistä myös Suomen turvallisuuden kannalta.

Grundlagens 22 § stadgar att det allmänna ska se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Också i regeringspropositionen konstateras att de föreslagna bestämmelserna innebär ett avsteg från det absoluta förbudet mot tillbakasändning — artikel 3 i Europakonventionen, artikel 2, 6 och 7 i MP-konventionen och artikel 3 i konventionen mot tortyr — om det anses att de inresandes ärenden inte utreds i skälig omfattning samt objektivt och individuellt. Det är inte möjligt att avvika från det absoluta förbudet mot tillbakasändning genom lagstiftningsåtgärder.

Mikään ei viittaa siihen, että tämä lakiehdotus edes pysäyttää hybridivaikuttamista. Ai-noat, jotka tässä tulevat kärsimään, [Puhemies koputtaa] ovat ne haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset.

UNHCR:s representant i Norden och Baltikum, Annika Sandlund, [Puhemies: Aika!] konstaterade i en intervju: ”Det går helt enkelt inte att legalisera ett pushback-förfarande.” Jag håller med.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi pääministeri, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

14.39 Pääministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tosiaan Suomi on ollut ja oli syksystä lähtien Venäjän hybridioperaation kohteena, eli maahantulijoita, maahanmuuttajia, kolmannen maan kansalaisia, käytettiin meihin vaikuttamiseen. Heidät ohjattiin laittomasti meidän rajalle. Meidän lainsäädännössä ei ole tapaa, jolla me pystyisimme suojaamaan meidän rajan, ja tällä poikkeuslailla me haetaan siihen työvälinettä meidän turvallisuusviranomaisille, rajaviranomaisille, jotta tämä ilmiö voidaan pysäyttää.

Me kaikki toivomme, että tätä lakia ei koskaan tarvitsisi käyttää, ja toivon, että jo pelkästään lain laatiminen on ollut viesti Venäjälle, että me huolehdimme kaikissa tilanteissa maamme turvallisuudesta ja rajaturvallisuudesta.

Haluan kiittää jo tässä vaiheessa eduskuntapuolueita yli hallitus—oppositio-rajojen hyvästä rakentavasta keskustelusta. Kaikesta ei olla oltu, lähtökohdistakaan, samaa mieltä, mutta keskustelu on ollut itsessään tärkeää.

Me ollaan pyritty parhaamme mukaan, kun esitys on laadittu, ottamaan huomioon kaikki se lausuntopalaute, mitä on tullut, ja juridiset näkökulmat, jolloin on saatu tasapainoinen esitys, jossa on kaksi puolta: se, että se on toimiva, että sillä aidosti pystytään pysäyttämään tämä mahdollinen vaikuttamistilanne, laitton maahantulo, ja se, että se on hyväksyttävä. Tätä balanssia on haettu, ja minusta on päästy hyvään ratkaisuun.

On selvää, että eduskunta saa kaiken sen ajan, mitä se tarvitsee, mutta toivon silti, että työskentely on ripeää. Käsittelyn pitää olla asiallista, riittävä määrä asiantuntijakuulemisia, ja jos korjaustarpeita ilmenee, niin niitä katsomme yhdessä. Tärkeintä on saada tämä laki voimaan, koska jo pelkästään voimaantulolla... Uskon sen, että meidän ei tarvitse toivottavasti sitä koskaan käyttää.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Nikkanen.

14.40 Saku Nikkanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä salissa on vallinnut vankka yksituumaisuus kansallisen turvallisuuden kysymyksissä, ja se on ollut meidän vahvuus jo oikeastaan koko meidän historian ajan.

Nyt kuitenkin on ihan selvää, niin kuin tästäkin keskustelussa on tullut ilmi ja aikaisemmastakin, että tämän kauden ehkä hankalin lakiesitys kansalliseen turvallisuuteen liittyen on meillä käsittelyssä. Sen johdosta erityisesti tulee korostaa sitä, että eduskunnalla on nyt riittävästi aikaa ja mahdollisuutta paneutua lakiesitykseen riittävästi, ja myös sitten, että voidaan tarvittaessa tehdä myös pieniä muutoksia, jos näin yhdessä todetaan. Niin kuin tänä aamunakin saimme uutisista kuulla, kyllä erilaisissa hybridi vaikuttamisen keinoissa meidän raja-alueellamme mahdollisuuksia valitettavasti riittää. Ja tämäkin esitys sinänsä antaa niitä välttämättömiä työkaluja meidän rajavartijoillemme, mutta se ei yksistään tule ratkaisemaan kaikkia niitä rajojemme ongelmia. [Puhemies koputtaa]

Ehkä tässä kohtaa kysymys vielä siitä, että kun tiedämme, että Rajavartiolaitoksella rahastoista ja resursseista on pulaa, [Puhemies: Aika!] niin varmistatteko tämän. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Marttinen.

14.42 Matias Marttinen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kansallisen turvallisuuden varmistaminen on meidän kansanedustajien tärkein tehtävä. Me tiedämme hyvin sen, että kyseessä ei ole hallitus—oppositio-kysymys, ei ole kysymys, joka

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

jakaa puolueita, vaan se on kysymys, joka yhdistää Suomen eduskuntaa. Tässä asiassa haluan kiittää ryhmäni puolesta hallitusta ja arvoisaa ministeriä hyvin vaativan lainsäädäntöhankkeen valmistelusta ja läpiviennistä ja omalta osaltani myös kaikkia eduskuntaryhmiä hyvin rakentavasta keskustelusta tämän valmistelutyön aikana.

Toivon, että tämä poikkeuslaki pystytään viemään läpi eduskunnasta, hakemaan kestävät ratkaisut, joilla nämä riittävät toimivaltuudet voidaan tarvittaessa ottaa käyttöön. Me toki jokainen toivomme, että koskaan tätä lainsäädäntöä ei tarvitse käyttää, mutta on viisasta varautua, jotta kaikissa tilanteissa Suomen ja kansakuntamme turvallisuus pystytään takaamaan.

Nyt eduskunta ottaa oman aikansa ja perehtyy tähän huolellisesti, ja toivon, että hyvin laajassa yhteistyössä [Puhemies koputtaa] pystymme viemään asiaa eteenpäin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Hoskonen.

14.43 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia hallitukselle ja erityisesti sisäministeri Rantaselle erinomaisesta työstä ja siitä laaja-alaisuudesta, että olette kuulleet kaikkia puolueita tärkeässä asiassa. Tämä on äärimmäisen tärkeää Suomen kannalta.

Suomen on omalla toiminnallaan, yksimielisellä vahvalla toiminnallaan, annettava ulospäin viesti, että me olemme tässä asiassa yhtenäisiä emmekä salli tähän maahan mitään välineellistettyä, vihamielistä toimintaa — siitähän tässä on kysymys. Tämä ei ole mikään pakolaiskysymys, vaan vihamielinen, suunniteltu, aktiivinen toimenpide Suomea kohtaan, jos sellainen tapahtuu. Aivan kuten molemmat ministerit ovat sanoneet, tätä ei toivottavasti koskaan tarvitse käyttää, mutta varuillaan pitää olla, ja yksimielisyys ja vahva yhteenkuuluvaisuuden tunne auttavat meitä eteenpäin. Nyt ei ole politikoinnin aika.

Ihmisoikeuksista tässä sinällään on toki kysymys, mutta pitää muistaa, että näitä ihmisiä, joita tänne tuodaan, käytetään törkeästi hyväksi. Tämä on eräänlaista nykyaikaista ihmiskauppaa, ja sekin on pysäytettävä. Sillä autamme niitä ihmisiä, joita tässä huijataan ja joita tänne väkisin köijätään. [Sanna Antikainen: Juuri näin! — Laura Huhtasaari: Hyvä puheenvuoro!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius.

14.44 Joakim Vigelius ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rajat merkitsevät — ne merkitsevät valtiolle itsenäisyyttä, täysivaltaisuutta ja turvaa ulkopuolisten vihamielisiltä aikeilta. Valitettavasti rajanaapurimme Venäjä on toimillaan sekä Ukrainassa että Suomen itärajalla osoittanut piittaamattomuuttaan rajoistamme ja rajojemme edustamista arvoista. Kun Venäjä alkoi hybridivaikuttaa ja masinoida maahantuloa itärajallemme, Suomi reagoi päättäväisesti sulkemalla itärajan. [Sanna Antikainen: Kiitos hallitukselle!] Toimena se ei yksinään riitä, sillä uhka siitä, että Venäjä jatkaisi vaikuttamisyrityksiään Suomea vastaan, on yhä olemassa. Riski eskalaatioon maastorajoillamme on todellinen, ja siksi uusi laki välineellistetyn maahantulon torjumiseksi on tarpeen. Emme voi sallia Venäjän autoritäärisen hallinnon päättävän, mistä, milloin ja kuinka moni Suomen itärajan ylittää. Suomen on päätettävä itse rajoistaan, ja sitä tällä lailla tuetaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, Oras.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

14.45 Oras Tynkkynen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä on erityisesti ihmisoikeuksien mutta myös vaikuttavuuden ja toteuttamiskelpoisuuden näkökulmasta niin paljon riskejä ja ongelmia, että yksi minuutti ei niiden läpikäymiseen riitä. Puutun siis vain yhteen näkökulmaan.

Hallituksen esityksessä itsessäänkin todetaan, että se on monessa suhteessa ongelmallinen perustuslain kannalta, ja te, ministeri Rantanen, kohteliaasti puhuitte jännitteisestä suhteesta. Ajattelen niin, että perustuslain kunnioittamisen ja varjelemisen pitäisi olla meille kaikille tässä salissa yhteinen kunnia-asia vasemmalta oikealle ja siinä matkan varrella vihreissä ja keskustassa, yhtä lailla hallituksessa ja oppositiossa. Jos nyt tässä tilanteessa katsotaan perustelluksi venyttää perustuslain rajoja, niin herää kysymys, että mitä saattaa olla edessä seuraavaksi. Vähän mietin sitä, että kun meillä perinteinen oikeusministeripuolue RKP on päätenyt tätä esitystä kannattamaan, niin miksi näin. Ja mitä on käynyt sille perinteiselle laillisuuspuolueelle, kokoomukselle: kuinka paljon perustuslaki meillä enää painaa?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Saarikko.

14.46 Annika Saarikko kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me olemme päätyneet maailman jännitteiseen aikaan, jossa myös Suomeen kohdistuu naapurimaamme erilaisia vaikuttamispyrkimyksiä, cyber- ja hybridioperaatioita, ja niiden äärellä me emme voi olla naiiveja, vaan myös se, miten me toimimme yhdessä, se, miten tämä eduskunta ja Suomen poliittinen päätöksentekojärjestelmä toimivat, ne ovat kaikki signaaleja siitä, olemmeko me vaikutukselle alttiita. Siksi on erityisen tärkeää, että tämänkin lain käsittely kaikkine vaikeuksineenkin osoittaisi Suomen vahvuuden ja voiman ja parhaimmillaan yhtenäisyyden eikä niitä asioita, jotka meitä erottavat. Tämä puheenvuoro ei tarkoita, etteikö eduskunnan pitäisi tehdä huolellista työtä tai että tämä olisi jollain tavalla helppo lakiesitys, mutta vetoan myös itse siihen, että tämän päivän viimeisimmät, uudet uutiset hankaluuksista, hämmennyksestä johtavat tilanteeseen, jossa meidän kannattaa olla tarkkoina siinä, miten meihin pyritään vaikuttamaan.

Arvoisa puhemies! On kuitenkin kaksi erityistä seikkaa, joita toivon, että eduskunta valiokuntaprosesseissa todella tarkkaan harkitsee tämän lain ääreltä. [Puhemies koputtaa] Ensimmäinen on rajavartioiden käytännön työ tämän lain kanssa, ja toinen on se, [Puhemies koputtaa] pitäisikö lain tarvittavissa aktivointivaiheissa sittenkin myös eduskunnalla olla rooli eikä vain valtioneuvostolla ja presidentillä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lindtman.

14.48 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on saanut tänne eduskuntaan yksimielisen esityksen, joka on tietysti ensimmäinen edellytys sille, että eduskunnasta on mahdollista hakea laajempaa tukea. [Sanna Antikainen: Ei ole mikään edellytys!] Tässä on paljon pelissä. Tässä on kyse siitä, miten saadaan rajan turvallisuus toimimaan ja tehdään se niin, että se täyttää meidän kansainväliset sitoumukset. Nyt on tärkeää, että eduskunnassa tämä laki käydään tarkasti läpi. Perustuslakivaliokunnan käsittely on tässä tärkeää, aivan välttämätöntä saada alle ja arvio sieltä.

Arvoisa puhemies, pääministeri! Kun Nato-jäsenyyttä käsiteltiin eduskunnassa, niin silloin mahdollistettiin ikään kuin erilaisten uhka-arvioiden, tiedustelutiedon saaminen myös

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

niille kansanedustajille, jotka eivät olleet siinä kyseisessä valiokunnassa, jossa tätä käsiteltiin. Tämä olisi varmaan paikallaan nytkin, koska keskeisesti ihan tämän lain kynnykseen liittyy se, mikä on se viranomaisten uhka-arvio. Pidän välttämättömänä, että kaikilla kansanedustajilla on täysi mahdollisuus päästä tämän tiedon ääreen. On tärkeää, että tämä lakiesitys käsitellään tiiviissä yhteistoiminnassa täällä eduskunnassa, asiallisesti ja kiihkeästi, rauhallisesti mutta erittäin tarkasti.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vikman.

14.49 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaikki tuki rajaturvallisuuslain ripeälle etenemiselle. Perustavanlaatuinen itsenäisen valtion olemassaolon perusta ja valtion tehtävä on huolehtia ulkorajojensa turvallisuudesta. Kyse on Venäjän hybridihyökkäyksen torjumisesta sekä Suomen kansallisen turvallisuuden varmistamisesta ja täysivaltaisuudestamme. Tästä on kyettävä kaikissa olosuhteissa eduskunnan huolehtimaan, ja sen on oikeastaan oltava kansanedustajienkin tärkein tehtävä.

Kiitos hallitukselle määrätietoisesta toiminnasta. Uskon, että lain käsittely eduskunnassa etenee hyvässä yhteisymmärryksessä ja että turvaamme sen, että Suomea ei voi painostaa ja varaudumme lisääntyvään hybridivaikuttamiseen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Ojala-Niemelä.

14.50 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä välineellistetty maahantulo on ilmiönä uusi, ja on hyvä, että hallitus on tarttunut toimeen ja ryhtynyt valmistelemaan välineitä ja työkaluja, millä tähän voidaan vaikuttaa. Tämä laki vaikuttaa vaatimattomalta ulospäin, vain seitsemän pykälää, mutta sitäkin painavampi on sen sisältö, miten taiteilla kansallisen turvallisuuden ja toisaalta haavoittuvassa asemassa olevien aseman turvaamisen näkökannalta.

Kohtuupitkään kesti tämän lain valmistelu hallituksessa, ja toivon, että nyt myös eduskunnalle annetaan rauha tämän käsittelemiseksi. On hyvä, että meillä on perustuslakivaliokunnassa laajasti kuultavana valtiosääntöoppineita ja ihmisoikeusasiantuntijoita samoin kuin Eurooppa-oikeuden tuntijoita.

Itse myös kannan huolta siitä, miten Rajan resurssit voidaan turvata. Tässä kuitenkin Rajavartiolaitoksen tehtävät lisääntyvät, ja rahat kehyskaudelle vähenevät. Eli toivon kyllä, että tämä huomioidaan sitten tuossa työssä.

Nyt tosiaan käsitellään huolella ja läpivalaistaan tämä esitys. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Otetaan vielä kaksi puheenvuoroa, ja sen jälkeen ministerille viiden minuutin vastaus näihin moniin kysymyksiin, edustajat Huhtasaari ja Forsgrén. — Huhtasaari.

14.52 Laura Huhtasaari ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on erittäin tärkeä laki. Maailma muuttuu, uhat muuttuvat, ja silloin myös meidän toimintatapojemme on muututtava ja lainsäädännön on muututtava. Tietysti meidän ensisijainen tehtävämme on puolustaa meidän suvereeniuttamme, meidän kansallista turvallisuuttamme. Tätähän varten Suomen valtio on perustettu, että me turvataan suomalaisten turvallisuus ja puolustetaan Suomen valtion olemassaoloa kaikin mahdollisin keinoin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

Tosiaan tämän esityksen tarkoitus on torjua välineellistettyä maahantuloa. Tämähän ei ole pakolaiskysymys, vaan me tiedämme, että kysymys on vihamielisestä vieraan valtion toiminnasta. Meillä on historiassa kyllä tämän valtion kanssa muutenkin paljon kokemusta, miten on toimittu.

Mutta haluaisin kysyä nyt ihan ministeri Rantaselta: mikäli meillä ei ole, me emme saa aikaan sellaista lainsäädäntöä, jolla voimme torjua hybridihyökkäystä, niin millainen viesti tämä on Venäjälle?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Forsgren.

14.53 Bella Forsgrén vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen tahtotila puuttua Venäjän hybridi vaikuttamiseen on varmastikin täällä koko salissa jaettu, mutta minullakin on huolia liittyen perustuslakiin, kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja ihmisoikeuksiin. Suurin huoli liittyy siihen, että tässä laissa sanotaan, että turvapaikanhakijoiden mahdollista haavoittuvaisuutta arvioitaisiin lyhyessä vuorovaikutustilanteessa rajavartijan toimesta. Haavoittuvaa asemaa, kuten kidutuksen taikka seksuaalisen väkivallan uhriksi joutunutta ihmistä, on vaikea tunnistaa päältäpäin, ja kuten hallituksen omassakin esityksessä sanotaan, niin tässähän annetaan aika iso vastuu yksittäisille rajavartiotyöntekijöille. Oma huoleni onkin se, onko tämä hallituksen kirjaus lisäksi riski sille, että erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat turvapaikanhakijat jäävät tunnistamatta tästä kokonaa. Olisinkin kysynyt ministeriltä: jos valiokunnan käsittelyissä asiantuntijalausunnoissa nousee esille näitä muutostarpeita, niin olettehan te valmiita ottamaan ne mukaan?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja sitten ministeri Rantanen, enintään viisi minuuttia.

14.54 Sisäministeri Mari Rantanen: Arvoisa puhemies! Tämä on äärimmäisen tärkeä keskustelu. Kuten täällä on jo monessa puheenvuorossa todettu, niin Suomi on mielestäni aika hyvällä tavalla tunnettu siitä, että turvallisuus on meidän yhteinen asiamme. Kansallinen turvallisuus on asia, joka yhdistää tätä salia oikealta vasemmalle, ja se on äärimmäisen tärkeää näissä kysymyksissä nyt, kun näihin uusiinkin, uudenlaisiin uhkiin vastataan. Siltä osin pidän äärimmäisen tärkeänä sekä tätä keskustelua mutta myöskin sitä, että eduskunta voi tätä lakia käsitellä huolellisesti mutta toki ilman aiheetonta viivytystä, kuten täällä on todettu.

Sen voin myöskin luvata, että eduskunta saa kaiken tarvitsemansa tiedon tässä, ja mikäli sellaista tiedontarvetta on, johon täällä viitattiin puheenvuorossa ja jota käytettiin silloin Nato-prosessissa, niin tämä varmasti on järjestettävissä.

No mitä tulee sitten tähän lainsäädäntöön, niin tässä on nimenomaan pyritty hakemaan tasapainoa. Me joudumme hakemaan uudessa ajassa uudenlaista tulkintaa, ja siitä tässä on nyt kysymys. Nimittäin silloin kun Geneven pakolaissopimusta on 50-luvulla tehty, ei kukaan tullut varmastikaan ajatelleeksi, että joku valtio voisi käyttää vihamielisen vaikuttamisen välineenä toisia ihmisiä. Siltä osin me joudumme elämään ajassa, ja niinpä lainsäädännönkin tulee tältä osin elää ajassa.

Tätä lakia ei ole tehty kevyellä punninnalla. Tähän on käytetty aikaa ja pyritty nimenomaan tuomaan samaan esitykseen sekä kansallinen turvallisuus — valtion perustehtävä, turvallisuuden ylläpitäminen — mutta sitten samalla huomioiden mahdollisimman hyvin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

myöskin meidän ihmisoikeusvelvoitteet. Siltä osin erityisesti tässä kiinnitetään huomiota erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin.

Mitä sitten tulee rajavartijoiden asemaan, niin rajavartijat ovat ihmisten arvioinnin ammattilaisia. He tekevät sitä aivan joka päivä, he arvioivat ihmisiä rajalla. Totta kai uusi laki vaatii koulutusta, se vaatii heille ohjeistusta, mutta itse luottaisin siihen, että nämä henkilöt tekevät tätä arviointia joka päivä työkseen. Itse asiassa voidaan ajatella niin, että tämä lainsäädäntö parantaa merkittävästi Rajavartiolaitoksen ja rajavartijoiden kykyä vastata tämäntyyppisiin tilanteisiin rajoilla. Jos me emme tätä säädä, niin minkälainen mahdollisuus heillä silloin on vastata tähän uhkaan?

Sitten haluan tuoda esiin sen, että tätä lakia tehdään varautumisen näkökulmasta. Jos eduskunta tämän hyväksyy, niin tämä tulee meidän lainsäädäntöön, mutta se pitää aktivoida erikseen, ja me emme suinkaan aktivoi sitä, ellei tarvetta ole. Kynnys on korkea: kaikki lain edellytykset tulee täyttyä, tulee arvioida yhteistyössä tasavallan presidentin kanssa, ja silloin on tosi kyseessä, jos tämän lain aktivointia edellytetään.

Haluan muistuttaa viime kauden rajavartiolain 16 §:n säätämisestä. Nimittäin sekin oli varautumista, ja nyt olemme huomanneet, että sehän tarvittiinkin aika nopeasti käyttöön. Oli tavattoman hyvä, että se meillä lainsäädännössä on. Muutoin olisi tullut kyllä sanalla sanoen kiire säätää.

On myöskin hyvä todeta vielä uudemman kerran se, että tässä ei ole kysymys maahanmuuttopolitiikasta, tässä ei ole kysymys turvapaikkapolitiikasta, tämä on aika lailla puhtaasti turvallisuuspoliittinen kysymys. Niin kuin ollaan monasti muistaakseni näiden rajapäätöstenkin yhteydessä todettu, niin me emme katso siinä kohtaa numeroita, vaan me katsoimme sinne taakse, mitä siellä takana tapahtuu. Jos siellä havaitaan vihamielisen toimijan vaikuttamista, niin se on se kohta, mitä meidän pitää näissä tilanteissa ehdottomasti katsoa. Pidän tätä todella tärkeänä havaita, että ollaan varmasti tässä salissa monista asioista maahanmuuttopoliittisesti eri mieltä, mutta tässä on kyse puhtaasti turvallisuuspolitiikasta.

Sitten aivan lopuksi, arvoisa puhemies, totean, että tämän salin mahdollisimman laaja yhtenäisyys on se viesti, mikä tästä salista myöskin olisi todella toivottavaa saada ulos. Tiedän, että tähän lainsäädäntöön sisältyy herkkyyksiä, [Puhemies koputtaa] mutta on tärkeätä, että tätä täällä eduskunnassa käsitellään. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.00.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 17.35.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt jatketaan aiemmin tässä istunnossa keskeytetyn asiakohdan 7 käsittelyä. Otetaan sieltä lista. — Siellä on ensimmäisenä edustaja Nieminen, olkaa hyvä.

17.36 **Mira Nieminen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Valtion kokonaisvaltainen tehtävä on turvata maan itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus sekä suojata kansalaisia erilaisilta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

uhilta. Valtion tulee huolehtia suvereniteetin ja kansallisen turvallisuuden säilymisestä, ylläpitää rajaturvallisuutta sekä kehittää sitä ja puolustaa alueellista koskemattomuutta.

Tämän hallituksen rajaturvallisuusesityksen tavoitteena on varmistaa, että Suomella on tehokkaat keinot torjua tilanteet, joissa välineellistettyä maahantuloa käytetään Suomen painostamiseen, sekä varautua välineellistetyn maahantulon vakavimpiin tilanteisiin. Lakiesityksessä säädetään edellytyksistä, joiden vallitessa valtioneuvoston yleisistunto voisi päättää rajoittaa kansainvälisen suojelun hakemusten vastaanottamista rajatulla osalla Suomen valtakunnanrajaa ja sen välittömässä läheisyydessä. Rajoituspäätöstä edeltäisi yhteistoiminta tasavallan presidentin kanssa.

Lain käyttö tulisi kyseeseen erityisen poikkeuksellisista ja pakottavista syistä. Edellytyksenä olisi aina tieto tai perusteltu epäily vieraan valtion Suomeen kohdistamasta vaikutamisesta, joka aiheuttaa vakavan vaaran Suomen täysivaltaisuudelle ja kansalliselle turvallisuudelle, ja se, etteivät muut keinot ole riittäviä tilanteen ratkaisemiseksi.

Päätöksen voisi tehdä enintään kuukaudeksi kerrallaan. Kansainvälisen suojelun hakemuksia ei tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta otettaisi vastaan rajoitusalueella, vaan vaikuttamisen välineenä olevan maahantulijan maahantulo estettäisiin. Maahan jo saapunut henkilö poistettaisiin viipymättä maasta ja hänet ohjattaisiin siirtymään paikkaan, jossa kansainvälisen suojelun hakemuksia otetaan vastaan.

Arvoisa rouva puhemies! Venäjän hyökkäys Ukrainaan muutti toimintaympäristöämme perusteellisesti ja pitkäaikaisesti. Siksi kansallisen turvallisuuden kysymyksissä on tehtävä jatkuvasti yhteistyötä esimerkiksi seuraamalla lainsäädännön ajantasaisuutta tai eri uhkien tilannekuvaa. Vaikka Suomeen ei tällä hetkellä kohdistu sotilaallista uhkaa, ovat Suomeen kohdistuvan hybrdivaikuttamisen riskit kasvaneet. Hybrdivaikuttaminen voi olla esimerkiksi informaatiovaikuttamista, kuten väärän tiedon levittämistä, kriittisen infrastruktuurin toimintaan kohdistuvaa häirintää tai vahingontekoja ja tätä laajamittaista maahantulon järjestämistä. Hybridiuhissa on kyse pahantahtoisesta ulkoisesta vaikuttamisesta, jolla valtiollinen toimija pyrkii eri keinoja yhdistelemällä systemaattisesti vaikuttamaan kohteena olevaan maahan. Hybrdivaikuttamisen tavoitteena on hyödyntää kohteeksi valitun valtion haavoittuvuuksia ja pyrkiä tekemään se mahdollisimman peitellysti. Hybrdivaikuttaminen on autoritääristen valtioiden keskeinen vaikutusväline. Keinovalikoimaan voi kuulua esimerkiksi poliittisia, diplomaattisia, taloudellisia ja sotilaallisia keinoja sekä informaatio- ja kybervaiikuttamista. Myös hämmennyksen aiheuttaminen on osa tätä toimintaa.

Tämän hallituksen esityksen tavoitteena on varautua näihin kaikkiin mahdollisiin uhkiin ja hybrdivaikuttamisen muotoihin. Hallituksen arvion mukaan Suomen itärajalla syksyllä 2023 alkaneen välineellistetyn maahantulon uhka on edelleen korkea. Välineellistetyllä maahantulolla pyritään vaikuttamaan Suomen ja EU:n turvallisuuteen sekä yhteiskunnalliseen vakauteen. Suomen itäraja on samalla EU:n ja Naton pisin ulkoraja Venäjän kanssa. Tämän vuoksi Suomen tavoitteena on, että välineellistetyn maahantulon torjumiseksi löydetään EU-tason ratkaisuja.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys ei ole turvapaikka- tai maahanmuuttopolitiikkaa vaan välttämätön kansalliseen turvallisuuteen ja itsemääräämisoikeuteemme liittyvä esitys, jolla torjutaan Suomeen kohdistuvaa painostusta. Hallitus katsoo, että esityksellä on erittäin painavat ja hyväksyttävät tavoitteet. Suomen on varauduttava siihen, että Venäjän Suomeen kohdistama painostaminen jatkuu pitkäaikaisesti ja voi saada jatkossa myös aiempaa laajempia ja vakavampia muotoja.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

Lainvalmistelun aikana on arvioitu huolellisesti muut mahdolliset vaihtoehdot torjua välineellistetyin maahantulon uhkaa. Arvion mukaan muilla keinoilla ei pystyttäisi torjumaan tehokkaasti Suomen painostamista välineellistetyllä maahantulolla, koska nykyiseen kansalliseen ja kansainväliseen oikeuteen ei sisälly riittäviä menettelytapoja. Kyseessä on poikkeuslaki, jonka käyttöönotto olisi korkean kynnyksen takana ja tulisi kyseeseen erityisen poikkeuksellisista ja pakottavista syistä. Laki olisi voimassa vuoden voimaantulosta ja siten ajallisesti rajattu. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen.

17.41 Juha Hänninen kok: Kunnioitettu rouva puhemies! Hallitus antoi eilen eduskunnalle lakiesityksen toimivaltuuksista välineellistetyin maahantulon torjumiseksi. Esitys rajalaista on tarpeellinen ja välttämätön maamme turvallisuuden varmistamiseksi. Se ei yksistään ratkaise välineellistetyin maahantulon ongelmia, mutta se on tärkeä työkalu muiden joukossa. Kaikista tärkein asia maassamme on nyt kansallinen turvallisuus.

Poikkeuslakia on valmisteltu Suomen rajaturvallisuuden varmistamiseksi. Suomen ja suomalaisten kansallinen turvallisuus tulee pystyä varmistamaan joka tilanteessa. Se on meidän ykkösprioriteetti. Meidän poliitikkojen tärkein tehtävä on varmistaa Suomen, maamme, turvallinen arki. Lakiesitys on tuotu eduskuntaan kiireellisenä. Siksi toimimme nyt ripeästi — emme hutiloiden, vaan huolella.

Arvoisa rouva puhemies! Jo etukäteen on tiedetty, että kyseessä on vaativa laki erityisesti kansainvälisten perus- ja ihmisoikeussopimusten kannalta. Tätä lakimuutosta tulee kuitenkin arvioida erityisesti kansallisen turvallisuuden näkökulmasta. Välineellistettyä maahantuloa ei ole otettu huomioon silloin, kun kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia on tehty. Tuolloin ei osattu ajatella, että jokin valtio voisi käyttää vaikuttamisen ja painostamisen välineenä sopimuksiin kirjattuja oikeuksia.

Kansainväliset perus- ja ihmisoikeudet ja kansalaistemme turvallisuus ovat nyt puntarissa. Perustuslakivaliokunta kuuntelee asiantuntijoita laajasti ja huolella ja pyrkii parhaaseen tulkintaan ja ratkaisuun. Lähtökohtana tulee olla, että jos maamme joutuu erittäin poikkeukselliseen ja vakavaan tilanteeseen, pystymme reagoimaan riittävällä nopeudella ja voimalla. Rajalaki on yksi osa varautumista. Se antaa myös valmiuksia.

Arvoisa rouva puhemies! Näin pystymme takaamaan suomalaisten ihmisten perus- ja ihmisoikeudet ja turvallisuuden. Nyt tässä tarvitaan luottamusta ja yhdessä tekemistä isänmaan parhaaksi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Valkonen poissa. — Edustaja Rintamäki, olkaa hyvä.

17.44 Anne Rintamäki ps: Arvoisa puhemies! Suomen ja suomalaisten epäonneksi naapuriksemme valkkaantui kaikista maailman maista Venäjä, jonka laajentumishaluille ei ole mitään rajaa. Olemme nähneet, mihin naapurimme pystyy. Meillä on siitä pitkälti yhteistä historiaa, jonka pohjalta luottamusta meillä ei naapurin toimiin ole, eikä niitä yksinkertaisesti saa olla.

Venäjä otti Suomen ja suomalaisten turvallisuuden horjuttamiseksi uuden sodankäyntimallin, välineellistetyin maahantulon, jota myös hybridi-vaikuttamiseksi kutsutaan. Venäjä työntää rajan yli maahamme pääsääntöisesti miehiä kolmansista maista. Muutama kuukau-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

si takaperin kovilla talvipakkasilla kuului uutisia Pietarista. Venäjän viranomaiset tekivät niin sanottua etnistä puhdistusta Pietarissa ja kärräsivät maahanmuuttajia kohti Suomen rajaa. Tarkoitus on siis saada siirtolaisaallolla Suomi turvattomaan tilaan ja luoda epäjärjestystä.

Hallitus on toiminut akuutisti sulkemalla rajanylityspaikat. Se vaan ei pelkästään riitä, vaan tarvitsemme järeitä toimia estääksemme maahamme tunkeutumisen. On turha kuvitella, että Venäjälle riittää se, että puomit on laskettu. Se ei riitä, vaan meillä pitää olla lain-säädäntöä sitä varten, että pystymme nopealla toiminnalla käännyttämään meille tunkevaa porukkaa. Kysehän ei ole turvapaikkapolitiikasta, vaan tässä puhutaan turvallisuuspolitiikasta.

Salin vasemmalla laidalla ollaan huolissaan niistä kaikkein haavoittuvaisimmassa asemassa olevista tulijoista, mutta keitä he ovat? Puhutaan äideistä ja lapsista. Talvella kelistä huolimatta polkupyöräkolonnassa oli pelkästään parhaassa taisteluiässä olevia miehiä, jotka polkivat lasten polkupyörillä lumihangessa. Siihen ei ihan heikkokuntoinen yksilö pysty.

Tulevaisuutta silmällä pitäen on syytä varautua siihen, että Venäjä tekee vielä suurempiakin hybridiooperaatioita Suomen ja muidenkin länsinaapureittensa kiusaksi. Viimeisimpien uutisten mukaan naapurimme aikoo laittaa Itämerellä rajat uusiksi, joten kyllä tässä valtionjohto saa valppaana olla. Vanha suomalainen sanonta pitää edelleenkin paikkansa: piip on piip, vaikka voissa paistaisi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen poissa. — Edustaja Koskela, Minja, olkaa hyvä.

17.47 Minja Koskela vas: Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen tarkoitus on vastata Venäjän käynnistämään hybridivaikuttamiseen, jossa turvapaikanhakijoita väli-neellistetään eli tuodaan itärajalle tarkoituksena luoda painetta ja testata suomalaista oikeusvaltiota sekä Suomen kykyä vastata Venäjän toimintaan. Julkisuudessa on puhuttu niin sanotusta käännytyslaista eikä aivan kevein perustein.

Tämän lain tavoitteena on säätää edellytyksistä, jotka mahdollistavat kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten vastaanottamisen rajoittamisen kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Suhtaudun tällaisiin rajoituksiin hyvin penseästi. Lyhyt perustelu näkemykselleni on, että esitys on syvästi ristiriidassa kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ja EU-oikeuden kanssa eikä rajattu poikkeus onnistu perustelemaan tämän ristiriidan fundamentaalisuutta. Kyseessä ei siis ole jännite vaan räikeä ristiriita, ja tämä täsmennys on minusta tärkeää tehdä, kun täällä tänään ministerikin aiemmin puhui nimenomaan jännitteestä. Tämä ristiriita on räikeä, ja ristiriitaisuudet on tunnistettu ja tunnustettu laajasti, ja tämä ristiriita ilmenee esimerkiksi suhteessa palautuskieltoon, kidutuksen ja epäinhimillisen kohtelun kieltoon, oikeuteen elämään, oikeusturvaan ja yhdenvertaisuuteen. Ne koskevat muun muassa Euroopan ihmisoikeussopimusta, pakolaisyleissopimusta ja EU:n perusoikeuskirjaa.

Suomen valtio voi joutua yllä mainittujen velvoitteiden rikkomisesta kansainvälisioikeudelliseen vastuuseen esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen, EU-tuomioistuimeen tai johonkin YK-sopimusten valvontaelimistä. Tämä voi merkitä korvausvelvollisuutta loukkauksesta kärsineelle olettaen, että hän on edelleen elossa jouduttuaan käännytetyksi Suomen rajalta ja mahdollisesti palautetuksi ei-turvalliseen maahan palautuskiel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

lon vastaisesti. On todettava, että hallituksen ollessa toistuvasti huolissaan Suomen joutumisesta EU:n alijäämämenettelyyn valtiontalouden alijäämän vuoksi ovat prioriteetit jokseenkin selvät: talouspolitiikassa ei olla valmiita ottamaan riskiä kansainvälisen yhteisön paheksumisesta, mutta ihmisoikeusvelvoitteiden ja oikeusvaltion suhteen sama huoli ei selvästikään päde.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen mukaan vaikuttamisen välineenä olevan maahantulijan maahanpääsy estettäisiin ja hänet poistettaisiin maasta. Tällainen sääntely koskisi vain niitä maahantuliijoita, joita arvioidaan käytettävän vaikuttamisen välineenä. Tämä lähtökohta on ongelmallinen, koska välineellistetyt henkilön erottaminen ei-välineellistetyistä on vaikeaa, jopa mahdotonta ja koska välineellistetyksi joutuminen ei tarkoita sitä, että henkilöllä ei olisi aitoa suojelun tarvetta. Suuri osa itärajan yli tulleista turvapaikanhakijoista on ollut muun muassa Syyrian, Somalian, Jemenin, Irakin tai Afganistanin kansalaisia eli kotoisin maista, joissa on heikko turvallisuustilanne ja/tai vaikea poliittinen tilanne. Edellä mainittujen huomioiden valossa ihmisten välineellistämisestä ei voi vetää johtopäätöstä, että välineellistetyillä ihmisillä ei olisi aitoa tarvetta suojelulle, mikä tekee lakiluonnoksen lähtökohdasta ontuvan.

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen toimeenpano tarkoittaisi sitä, että rajavartijoille siirtyisi vastuuta, joita heillä ei ole aiemmin ollut. Poikkeuslain ollessa voimassa tulisi yksittäinen rajavartija tekemään ratkaisun maahanpääsystä tai maasta poistamisesta. Erityisen painavana pidän kolmen rajavartiolytarkastajan lausuntokierroksella toimittamassa lausunnossaan ilmaisemaa huolta, jonka mukaan tämä asettaisi rajavartijat kohtuuttomaan ja mahdottomaan tilanteeseen, kun yksittäisen virkamiehen vastuulle vieritetään tilanne, jossa tulee huolehtia samaan aikaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta sekä noudattaa hallituksen näiden kanssa ristiriidassa olevaa lakia. Käytännössä tehtäessä arviota erityisestä haavoittuvuudesta se tulee jäämään puutteelliseksi, ja tässä tapauksessa puutteellisuus johtaa pahimmillaan kuolemaan, jos ihmisen haavoittuvuus jää rajalla tunnistamatta ja hänet käännytetään kansainvälisten sopimusten vastaisesti.

Arvoisa puhemies! Tilanne rajalla on aito, ja Venäjän hybridivaikuttaminen ja aggressio ovat oikeita asioita. Samoin on totta, että Suomi on hyvin varautunut ja varautumista tulee jatkaa. Lausuntokierroksella saadun palautteen perusteella tilanteeseen voitaisiin kuitenkin puuttua myös sellaisilla tavoilla, jotka eivät ole ristiriidassa perus- ja ihmisoikeuksien kanssa. Ulkoministeriö huomautti, että lakiluonnoksessa esitellyt muut keinot ja vaihtoehdot vaikutuksineen voitaisiin selvittää ja arvioida konkreettisemmin. Niin ikään oikeusministeriö huomautti, että esityksessä tulisi kuvata perusteet sille, miksi perustuslain kanssa paremmin sopusoinnussa olevien sääntelymallien ei katsota tosiasiallisesti olevan riittävän tehokkaita lain tavoitteiden saavuttamiseksi. Myös Asianajajaliitto katsoi, että lakiehdotuksessa on suuria ongelmia sen suhteen, onko muiden keinojen riittävyys riittävällä tavalla arvioitu.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys lähtee liikkeelle premissistä, jonka mukaan tämänhetkinen rajatilanne on täysin poikkeuksellinen eivätkä kansainväliset sitoumukset tunnista maahanmuuton välineellistämistä. Tähän premissiin on viitattu myös tänään tässä salissa. Lausuntopalautteiden mukaan tämä ei kuitenkaan pidä ihan kokonaan paikkaansa. Yhdenvertaisuusvaltuutettu muistutti, että valtiot ovat vuosikymmenten saatossa käyttäneet ennenkin pakolaisia politiikan välineenä. Unicef muistutti, että Neuvostoliiton hajotessa 1990 Neuvostoliitto salli kolmansien maiden kansalaisten matkustaa Suomeen ilman viisumia. Siirtolaisinstituutti muistutti, että Ukrainan sodan alettua Suomeen saapui maalis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

kuussa 2022 keskimäärin yli 500 turvaa hakevaa ihmistä vuorokaudessa, eli Suomella on kykyä käsitellä suuriakin määriä hakemuksia. Professori Pirjatanniemi toi lausunnossaan esiin: ”Tilanteen hahmottamista vaikeuttaa se, että luotettavaa ja kaikkien saatavilla olevaa tietoa mahdollisten rajanylittäjien määrästä, motiiveista, vieraan valtion osuudesta ja koko toiminnan luonteesta on vaikea saada.”

Arvoisa puhemies! Kansainvälisten sopimusten noudattaminen on sivistysvaltion ja demokratian perusta. Jos niitä nakerretaan nyt, alkaa koko rakennelma sortua, ja siihen meillä ei ole varaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Andersson, Li.

17.54 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys on monella tapaa suurin periaatekysymys, mitä eduskunta on käsitellyt tämän vaalikauden aikana. Elämme jännitteisessä kansainvälisessä ilmapiirissä. Venäjä on testannut suomalaisten reaktioita, kun maan viranomaiset ovat olleet osallisina ohjaamassa turvapaikanhakijoiden tuloa itärajan yli viime syksynä. Valitettavasti olemme nyt tilanteessa, jossa hallitus esittää oman oikeusvaltiomme rajojen venyttämistä liian pitkälle vastauksena tähän provokaatioon, enkä pidä sitä oikeana tienä Suomelle.

Suomella on oikeus ja velvollisuus huolehtia omasta rajaturvallisuudestaan, mutta samalla Suomella on myös velvollisuus noudattaa keskeisiä kansainvälisoikeudellisia ihmis-oikeusvelvoitteitaan. Nyt välineellistetyin siirtolaisuuden hallintaan ollaan esittämässä työkaluja, jotka rikkovat räikeästi näitä velvoitteita. Siksi tässä on kyse suomalaisen oikeusvaltion perusteista, siitä, miten Suomen kaltainen maa suhtautuu koko sääntöperustaiseen järjestelmään ja kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin.

Hallituksen esitys mahdollistaa turvapaikkaa hakevien ihmisten käännättämisen ilman turvapaikkaprosessia ja ilman valituskelpoista hallintopäätöstä. Tämä ei ole kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden, EU-oikeuden tai Suomen perustuslain mukaista. Palautuskielto pohjautuu lukuisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja myöskin mainittuun EU-oikeuteen sekä Suomen omaan perustuslakiin. Valtiot eivät saa palauttaa ihmisiä maihin, joissa he voivat joutua kuolemanvaaraan tai kidutuksen tai muun epäinhimillisen kohtelun kohteeksi. Tästä periaatteesta on johdettu menetelmällisiä velvoitteita valtioille. Jotta voidaan olla varmoja siitä, että palautuskiellon rikkomiseen ei syyllistytä, on maahan saapuneen henkilön turvapaikkahakemus tutkittava yksilöllisesti ja riittävästi. Palautuskielto velvoittaa valtioita huolehtimaan myös siitä, että henkilöitä ei palauteta paikkoihin, joista heitä palautetaan eteenpäin olosuhteisiin, joissa he voivat joutua kuolemanvaaraan tai kidutuksen tai muun epäinhimillisen kohtelun kohteeksi.

Yhtä keskeinen periaate on se, että jokaisella henkilöllä, jolle tehdään hänen henkeensä ja terveytensä vaikuttavia päätöksiä, kuten esimerkiksi turvapaikkaa hakevan ihmisen poistaminen maasta ilman minkäänlaista prosessia, on käytettävissään tehokkaita oikeus-suojakeinoja. Myös tätä velvoitetta rikotaan tässä esityksessä, kun ihmisille ei anneta valituskelpoista hallintopäätöstä käännättämisestä.

Mikään olemassa oleva, tämänhetkinen oikeustapaus EU-tuomioistuimesta tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimesta ei anna aihetta ymmärtää, että tämä Suomen hallituksen esittämä toimintamalli olisi ihmisoikeusvelvoitteiden kannalta hyväksyttävissä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on lukuisissa oikeustapauksissa käsitellyt tapauksia Puolan ja Valko-Venäjän rajalta, joissa myös on ollut kyse välineellistetystä siirtolaisuudesta. Näis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

sä tapauksissa tuomioistuin on tulkinut käännättämiset ilman asianmukaista turvapaikkaprosessia Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaisiksi. EU-tuomioistuin taas on käsitellyt tapausta, jossa Liettua sääti poikkeusololainsäädäntöä vastauksena Valko-Venäjältä tulleeseen välineellistettyyn siirtolaisuuteen, jonka mukaan vain virallisilla rajanylityspisteillä tehtyjä turvapaikkahakemuksia käsitellään. Tämän käytännön todettiin tuomioistuimen toimesta olevan EU-oikeuden vastainen. EU-tuomioistuin on myös käsitellyt tapausta koskien Puolan rajaa. Tässä tuomiossa yksiselitteisesti todetaan, että summittaiset käännetykset ilman turvapaikkahakemuksen tutkintaa ovat EU:n menettelydirektiivin vastaisia.

Myöskään EU:n uudessa maahanmuuttopakettissa, jossa nimenomaisesti käsitellään välineellistettyä maahanmuuttoa, ei ole esityksiä, jotka mahdollistaisivat hakemusten tutkimatta jättämisen kokonaan hallituksen nyt esittämällä tavalla, vaan näissä EU:n päätöksissä ja linjauksissa lähdetään liikkeelle tämän rajamenettelyn käytöstä.

Esityksen pyrkimys lieventää ilmiselvää ristiriitaa palautuskiellon kanssa säätämällä, että rajavartija nopean vuorovaikutustilanteen seurauksena voisi ohjata tietyt poikkeustapaukset oikeaan turvapaikkaprosessiin, ei poista tätä ilmeistä ristiriitaa palautuskiellon kanssa, kun edelleen olisi mahdollista, että turvapaikkaa hakevat ihmiset poistetaan ilman prosessia tai valituskelpoista päätöstä. Sen sijaan tämä ratkaisu luo uusia ongelmia ennen kaikkea rajavartijoille: Tämä vuorovaikutustilanne asettaa suomalaiset rajavartijat inhimillisesti ja juridisesti kestävämmään tilanteeseen. Maahanmuuttoviranomaisten suorittama turvapaikkaprosessi korvataan rajaviranomaisten metsässä tai rajan lähettyvillä tekemällä nopealla harkinnalla, joka ei millään tavalla vastaa niitä menetelmällisiä vaatimuksia, joita turvapaikkaprosessille on asetettu.

Palautuskielto, joka siis on tämän esityksen ytimessä, on valtioille velvoittava myös silloin, kun valtiot toimivat kansallisen turvallisuutensa turvaamiseksi. Ei siis ole niin, että kansallisen turvallisuuden ja ihmisoikeuksien turvaamisen välillä olisi tehtävä tai voisi tehdä valinnan, vaan valtioilla on velvollisuus huolehtia näistä keskeisistä ihmisoikeuksista myös poikkeusoloissa. Eli tämä palautuskielto on ehdoton ja velvoittaa kaikissa olosuhteissa, ja siksi minä en yhdy hallituksen näkemyksen siitä, että tällainen laki olisi mahdollista säätää poikkeuslakina perustuslakiin, koska poikkeuslakimenettelyn ei pitäisi mahdollistaa keskeisistä ihmisoikeusvelvoitteista poikkeamista, ja juuri sitä tässä hallitus nyt esittää. Tässä on siis kyse kansainvälisen ihmisoikeuslainsäädännön ydinperiaatteista.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kokko.

18.00 Jani Kokko sd: Arvoisa puhemies! Oikeastaan presidentti Vladimir Putinin valtaannoususta lähtien Venäjä on käynyt taistelua länttä vastaan. Sen keinovalikoima on ollut epäsuora sodankäynti, kuten salamurhat, sekaantuminen demokraattisiin vaaleihin, kriittisen infrastruktuurin tuhoaminen, valheellisen tiedon määrätietoinen levittäminen, autoritaaristen hallintojen tukeminen ja jopa avoin sodankäynti joitain naapurimaitaan vastaan, kuten nyt on Georgiassa ja nykyään Ukrainassa nähty. Venäjä ei ole pysähtynyt rajoilleen vaan on pyrkinyt palauttamaan niin sanotut historialliset rajansa ja erityisesti kansainvälisen vaikutusvallan, mikä maalla oli vielä Neuvostoliiton ollessa pystyssä.

Tähän suunnitelmaan Venäjä on nyt ottanut käyttöönsä myös Suomea vastaan hybridioperaation, jossa se viattomia siviilejä käyttää aseena horjuttaakseen suomalaista yhteiskuntaa, demokratiaa ja oikeusvaltiota. Tämän ilmiön seurauksena jo noin 1 300 henkilöä on saapunut ilman maahantuloedellytyksiä Suomen itärajalle. Tämä on merkittävä määrä,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

kun ottaa huomioon, että ennen vuotta 2015 ja 2016 ja vuoteen 2023 asti Suomen itärajalla on Ukrainan sotaan liittyvän tilapäisen suojelun hakijat pois lukien ollut vuosittain vain noin kymmeniä ilman maahantuloedellytyksiä Suomeen saapuneita henkilöitä. On siis tehtävä jotain.

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys rajalain muuttamiseksi on nähdäkseni kahden perustavaa laatua olevan asian vastakkainasettelua. Meillä on yhtäältä toisessa vastapainossa ihmisoikeudet ja kansainväliset velvoitteet ja toisessa kansallinen turvallisuus, ja tällä hetkellä ainakin henkilökohtainen mielipiteeni on, että kun tätä hallituksen esitystä katsoo, niin en näe sitä, kuinka nämä kaksi voitaisiin yhdistää ilman, että jompikumpi tekijöistä taipuisi. Siksi olisi hyvä kuulla sisäministerin analyysi tilanteesta, minkälaisia keinoja hallitus aikoo nyt käyttää erityisesti eduskunnan tehdessä lainsäädäntöprosessia nimenomaisesti siinä, että tämä taipuminen toisaalta ihmisoikeuksien ja toisaalta kansallisen turvallisuuden välillä olisi mahdollisimman vähäinen.

Toinen huolenaiheeni koskee erityisesti muun muassa jo edellisen puhujan esiin nostamaa yksittäisten rajavartijoiden vastuuta ja heidän oikeusturvaansa. Tällä hetkellä tuntuu siltä, että tehdyssä esityksessä yksittäisellä rajavartijalla, joka joutuu siinä haasteellisessa tilanteessa suoraan rajalla tekemään sen päätöksen, onko tulija suojelun tarpeessa vai ei ja voidaanko hänet mahdollisesti palauttaa rajan toiselle puolelle, vastuu on mielestäni varsin suuri. Se myös avaa mahdollisuuden siihen, että koska rajavartija ei välttämättä kykene tekemään faktoihin perustuvaa päätöstä, niin hän päästää tulijan maahan ja tätä kautta tämä sitten hakeutuu viranomaisten prosessiin, jolloin voidaan kysyä tämän lainsäädäntöhankkeen tehokkuuden perään.

Mutta toivon, arvoisa puhemies, että kun hallitus nyt tarkkaan ja harkitusti on tätä asiaa useiden kuukausien ajan suunnitellut ja selvittänyt ja saanut sille tarvitsemansa työrauhan, niin myös eduskunta saa nyt tähän asiaan kaivatun työrauhan eikä valiokunnissa ryhdytä kiirehtimään asian toimeenpanoa vaan faktat saadaan selvitettyä kunnolla ja mahdolliset ongelmakohdat, mitä tähän lainsäädäntöön ilmiselvästi liittyy, erityisesti tämä ihmisoikeuksien ja kansallisen turvallisuuden välinen problematiikka, saadaan selvitettyä. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Antikainen poissa. — Edustaja Jukkola, olkaapa hyvä.

18.04 Janne Jukkola kok: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen ja eduskunnan tärkeimpänä tehtävänä on varmistaa Suomen ja suomalaisten turvallisuus. Tämä esitys pyrkii turvaamaan kansallista turvallisuuttamme, ja se on keskeisimpiä asioita, joita valtion tulee suojella.

Rajaturvallisuuslaki on turvallisuuspolitiikkaa, ei maahanmuuttopolitiikkaa. Varautuminen erilaisiin kriiseihin on ehdottoman tärkeää, vaikka akuuttia hätää ei olisikaan. Viisas varautuu. Meillä kuitenkin täällä Suomessa varautumiselle on syytä, sillä rajaviranomaiset ovat todenneet, että Luoteis-Venäjällä on suuri joukko ihmisiä ja tilanne Suomen rajalla voi muuttua nopeasti. Lain säätämiseksi todella on perusteltu tarve.

Arvoisa puhemies! Tämän lain säätäminen tarjoaa toimivan keinon tilanteen hallintaan. Se mahdollistaa maahan päässeiden henkilöiden ohjaamisen hakemaan turvapaikkaa rajanylityspisteiltä ja täten ehkäisee laitonta maahantuloa ja vahvistaa turvallisuutta. Eli esto-toimista huolimatta maahan päässyt voitaisiin poistaa maasta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

Turvallisuuden on oltava meidän ykkösprioriteettimme. Se ajaa meidän kaikkien suomalaisten etua. Hallitus on pitänyt tässä asiassa opposition ajan tasalla, kiitos siitä. Tässä keskustelussa tulee tunnistaa se tosiasia, että kansainväliset ihmisoikeussopimukset ja EU-säännökset eivät huomioi turvapaikan hakemisen käyttämistä painostuskeinona. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen.

18.06 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Suomi on ollut viime syksystä lähtien Venäjän käynnistämän hybridivaikuttamisen kohteena. Ukrainassa sotaa käyvän naapurimaamme painostustarkoituksessa harjoittama hybridivaikuttaminen on yksiselitteisesti tuomittavaa. Suomi onkin lähettänyt tähänastisilla toimillaan vahvan viestin siitä, että meitä ei voi painostaa. SDP on tukenut oppositiosta niitä hallituksen toimia, joilla itärajan turvallisuutta on pyritty varmistamaan. Tähän on pyritty muun muassa rajanylityspaikkoja sulkemalla ja itärajan edelleen jatkuvalla täyssululla. Tämä kuvastaa hyvin sitä, miten kansallisen turvallisuuden kysymykset jaetaan laajasti yli hallitus—oppositio-ajan.

Arvoisa puhemies! Venäjän maamme itärajalla harjoittama hybridivaikuttaminen on toteutettu maahantuloa välineellistämällä. Kyse on painostuskeinosta, jossa Venäjä käyttää törkeästi hyväksi kolmansien maiden kansalaisia ja ohjaa heitä pyrkimään yli maamme itärajan. Mikäli välineenä käytetään suurta ihmisryhmää, jonka taustoista tai tarkoituksista viranomaisemme eivät voi varmistua, on käsillä ilmeisiä kansallista turvallisuutta vaarantavia riskitekijöitä. Kansallisen turvallisuuden näkökulmasta rajoillamme jo koettu välineellistetty maahantulo on vakava ja hyvin todellinen ongelma. Siihen puuttumiseksi onkin perusteltua etsiä uusia ratkaisuja nyt käytettävissä olevien keinojen rinnalle.

Hallituksella onkin ollut tänä keväänä kaikilta tämän salin eduskuntapuolueilta laaja ja todellinen työrauha valmistella käsittelyssä olevaa rajaturvallisuuslakia, jolla pyritään torjumaan vaikuttavasti hybridivaikuttamista. Tämän lähetekeskustelun jälkeen työrauhan tarvitsevat totta kai myös eduskunta ja sen valiokunnat, joissa hallituksen esitys rajaturvallisuudesta on käsiteltävä vakavalla mielellä huolellisesti ja perusteellisesti. Eduskunnassa on haettava tasapainoa, niin että Suomen turvallisuus ja koskemattomuus taataan mutta samalla kyetään turvaamaan kansainvälisten velvoitteiden täyttyminen mahdollisimman täysimääräisesti. Tämä on todella vaativa urakka.

Olikin rohkaisevaa kuulla tänään sekä pääministerin että sisäministerin vakuuttavan, että eduskunnalle turvataan asian käsittelyyn sen tarvitsema aika ja kaikki tarpeellinen tieto. Myönteistä oli myös kuulla pääministeriltä, että mahdollisia lain muutostarpeita, joita käsittelyssä voi esiin nousta, ratkotaan yhdessä. Perustuslakivaliokunnan lausunto lakiesityksestä tulee olemaan myöskin hyvin tärkeä. Ennen lausuntoa ei ole mahdollista ottaa lopullista kantaa lain kokonaisuuteen tai yksityiskohtiin. Edessä on vielä paljon työtä poikkeuksellisen lakiesityksen äärellä, mutta uskon kaikkien eduskuntaryhmien olevan sitoutuneita tämän työn tekemiseen asian vaatimalla vakavuudella.

Arvoisa puhemies! Käsittelyssä olevan rajaturvallisuuslain myötä Rajavartiolaitoksen ja laitoksen henkilöstön asema tulee korostumaan lain käytännön soveltamisessa. On selvää, että esitetyn lainsäädännön vieminen tässä tai jossakin vaihtoehtoisessa muodossa edellyttää Rajavartiolaitoksen resurssien vahvistamista ja myöskin perinpohjaista koulutusta. Onkin syytä painottaa, että Rajavartiolaitoksen määrärahoista on tärkeää huolehtia kaikissa olosuhteissa. Tässäkin salissa on viime aikoina puhuttu paljon Rajavartiolaitoksen perus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

toiminnan rahoitusvajeesta, joka toteutuessaan uhkaa merkittävästi heikentää Rajavartiolaitoksen operatiivistakin toimintaa. Tähän on puututtava.

Hallitus kertoi tämän lakiehdotuksen antamisen yhteydessä tavoitteekseen sen, että hybridi vaikuttamisen torjumiseksi etsitään myös Euroopan unionin tasoisia ratkaisuja. Tämä onkin viisasta, sillä Venäjän hybridi vaikuttamisella ei pyritä vaikuttamaan vain Suomeen vaan koko Euroopan unioniin ja sen jäsenvaltioihin. Valitettava tosiasia tietenkin on, että aikaa yhteisen eurooppalaisen ratkaisun etsimiseen ei meillä Suomessa nyt ole. Varautuminen nopeastikin muuttuvaan toimintaympäristöön on tehtävä tänään kansallisesti. Siitä huolimatta pidän kuitenkin välttämättömänä, että tähän viheliäiseen ongelmaan etsitään ja myös aikanaan löydetään yhteisiä ratkaisuja koko Euroopassa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Aittakumpu poissa, edustaja Biaudet poissa, edustaja Harjanne poissa. — Edustaja Bergbom, olkaa hyvä.

18.12 Miko Bergbom ps: Arvoisa rouva puhemies! Kun suomalaisilta kysyttiin kysymys ”Suomen pitää voida keskeyttää tilapäisesti turvapaikanhaku itärajalla ja käännättää mahdolliset tulijat takaisin rajalta, jos hallitus katsoo kansallisen turvallisuuden niin edellyttävän”, 85 prosenttia suomalaisista Verkkouutisten kyselytutkimuksessa totesi olevansa asiasta samaa mieltä. Eli kun käsittelemme näinä poikkeuksellisina aikoina poikkeuksellista lakia, jossa on selviä jännitteitä myös kansainvälisten sopimusten ja perustuslain kannalta, niin näkisin kyllä tarpeellisena, että silloin tälle löydetään myös kansalta vahva tuki — vaikkakin eduskunta edustuksellisenä demokratiana edustaa kansaa. Mutta näin tosiaan on, että suomalaisilta on vankkumaton tuki tälle esitykselle: 85 prosenttia, se on iso luku. Itse asiassa monen oppositiopuolueen ja myös vasemmistolaisten puolueiden äänestäjistä merkittävä osa kannattaa tämänkaltaisia toimia, ja tämä on hyvä ottaa huomioon.

No, itse lähestyn tätä lakia myöskin siltä kannalta, että tällä on tiettyjä ennaltaehkäiseviä vaikutuksia. Jos palataan viime vuoden puolelle, kun Venäjä käynnisti tämän hybridihyökkäyksen käyttämällä siirtolaisia hyväkseen ja laittamalla heitä meidän Suomen rajoille, niin kun itäraja suljettiin, tilanne yllättäen rauhoittui hyvin nopeasti. Sitten kun itäraja avattiin, niin tilanne eskaloitui jälleen, ja sitten kun valtioneuvosto teki kaikessa suuressa viisaudessaan uuden päätöksen sulkea itäraja, niin jälleen kerran tilanne rauhoittui. Jos tämä laki saataisiin voimaan ja jos sitä joskus jouduttaisiin valitettavasti käyttämään — koska sehän ei ole lähtökohta, että toivotaan, että tätä voitaisiin käyttää, vaan se on vakava tilanne, jos siihen joudutaan — niin sillä voi olla ennaltaehkäisevä vaikutus. Mehän tiedetään, että ihmisiä kolmansista maista lähtee myös erilaisten salakuljettajien matkassa Eurooppaan, ja heillä on se oletus, että kun he saapuvat tänne rajoille, niin he myös sen rajan yli pääsevät. No, jos sinne kolmansiin maihin saadaan aikaiseksi se viesti, että hei, ei kannata lähteä yrittämään, koska te ette tule pääsemään sen rajan yli, niin kummasti tahto ja halu maksaa niille salakuljettajille vähenevät. Eli tällä lailla voi parhaimmillaan olla hyvin ennaltaehkäisevä vaikutus, ja siten se myös turvaa näiden kolmansista maista lähtevien ihmisten oikeuksia. Sen sijaan se ei turvaa heidän oikeuksiaan, että Venäjä käyttää heitä välineenä ja aseena Suomen valtiota ja Suomen kansaa vastaan.

Sitten näistä perusoikeuksien ja kansallisen turvallisuuden jännitteistä on vielä todettava se, että henkilökohtaisesti koen, että Suomen valtion ja Suomen eduskunnan ykköstehtävä on puolustaa Suomen ja suomalaisten turvallisuutta kaikissa tilanteissa, ja nämä vanhat kansainväliset sopimukset eivät tunnista tämänkaltaista tilannetta, jossa toinen valtio

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

käyttää täysin häikäilemättömästi hyväkseen ihmisiä aseena toista valtiota vastaan. Kyllä tässä tilanteessa Suomen ja suomalaisten turvallisuus, meidän oman maamme puolustaminen, menee näiden vanhojen sopimusten edelle. On selvää, että kv-sopimuksia täytyy päivittää, mutta se ei ole mahdollista niin lyhyessä ajassa kuin tämä tilanne edellyttäisi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen poissa, edustaja Hoskonen poissa, edustaja Limnell poissa, edustaja Kilpi poissa. — Edustaja Immonen, olkaa hyvä.

18.15 Tomi Immonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Haluan kiittää ministeriä tästä hyvästä ”suomalaisten turvallisuus ensin” -teemasta, joka tässä lakiesityksessä on selkeästi taustalla. Lisäksi selkämme takana on myös eurooppalaisten turvallisuus, ja sekin on nyt nostettu uuteen rooliin. Me olemme tässä nyt rajan pitäjinä ja paljon vartiaina.

Nostan esille viime syksyn, jolloin tuli esille, että tuhansien, jopa useiden tuhansien maahantulijoiden potentiaalia on edelleen pidettävä vakavana uhkana Venäjän kaupungeissa. Jos Venäjä niin päättää, niin tuhansien henkilöiden mobilisointi ei sotaa käyvälle ja joukkojen keskitysmarsseihin harjaantuneelle Venäjälle ole minkään tasoinen ponnistus. Se on paremminkin ihan normisuuritus, jos he haluavat sen joukon tänne meille lähettää.

Lakiehdotuksen taustalla on siis vakava valtiollinen uhka, jonka torjumiseksi tätä lakia ollaan laatimassa — uhka, jonka olemassaolo on myös tulevaisuudessa, eikä se ole mihinkään katoamassa. Siksi tämä lakiehdotus on tervetullut reagointi jo toteutuneisiin, tapahtuneisiin tilanteisiin. Kyse ei ole siitä, että arvailemme tulevaisuutta teoreettisesti ja sinisilmäisesti, kuten aikaisempien hallitusten politiikka on ehkä hiukan ollut. Mutta puolustukseksi on pakko todeta: silloinen itäinen naapurimme vielä noudatti kansainvälisiä sopimuksia, jotka se nyt on repinyt ja vetänyt vessanpöntöstä alas.

Tämä lakiesitys on siksi tervetullut ja vastaus nimenomaan nykyisen Venäjän toimintatapoihin tässä muuttuneessa tilanteessa. Siksi en juurikaan kritisoi salin vasenta reunaa tai aikaisempia hallituksia, jotka ovat ohjanneet Suomea niiden vanhentuneiden, yli 70 vuotta vanhojen ihmisoikeussopimusten mukaisesti. Haluan vain herättää teitä: ne ajat ovat menneet, ne ovat muuttuneet. Arvaamaton itänaapurimme on repinyt kaikki ne sopimukset, sekä kansainväliset että kahdenkeskiset. Elämme uudessa maailmassa, ja tämä laki, joka nyt on valmisteilla, on vastaus juuri siihen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Malm poissa. — Edustaja Tynkkynen, Oras, olkaapa hyvä.

18.18 Oras Tynkkynen vihr: Arvoisa puhemies! Näin poikkeuksellinen esitys vaatii tuekseen poikkeuksellisen painavat perustelut, ja siksi luin tätä hallituksen esitystä hyvin kiinnostuneena odottaen sieltä niitä löytäväni. Perusteluja toki siellä hallituksen esityksen sivuilla onkin, osa niistä kuitenkin sellaisia, jotka herättävät ehkä enemmän kysymyksiä.

Hallituksen esityksen luvussa 2.3 ”Turvallisuustilanteen mahdollinen vaikeutuminen” todetaan, että mahdollista on, että rajatilanne vaikeutuu kevään kuluessa tai myöhemmin olennaisesti, ja tätä seuraa kaksi sivua sellaista pohdiskelua, jota paremman sanan puutteessa voi ehkä luonnehtia spekulatioiksi. Todetaan, että saattaa käydä näin ja siitä saattaa seurata noin ja ehkäpä on, että tästä kaikesta päädymme tällaiseen tulokseen. Näinhän toki

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

on, että tulevaisuus on vaikeasti ennakoitava ja arvaamaton, ja voi olla, että hallituksen esityksen sivuilla kuvailtu tulevaisuus toteutuu, tai sitten jotain aivan muuta. Kun on todella kyse näin meidän oikeusjärjestelmän ja kansainvälisten velvoitteiden valossa ainutlaatuisesta ja poikkeuksellisesta esityksestä, se pitää onnistua ankkuroimaan tukevampiin toiseikkoihin. Niin kuin moni edustaja ennen minua tämän päivän keskustelussa, todella toivon ja oikeastaan edellytänkin, että kaikilla kansanedustajilla omista valiokuntajäsenyyksistään riippumatta on pääsy sen luottamuksellisen tiedon ääreen, jota valtioneuvostolla varmastikin tämän hallituksen esityksen valmistelussa on ollut käytettävissä.

Tässä hallituksen esityksessä on nähdäkseni merkkejä ilmiöstä, jota kutsutaan käsitteellä turvallistaminen. Sillä tarkoitetaan kutakuinkin sitä, että turvallisuudesta tulee kaiken muun ohi ja yli menevä argumentti — ymmärrettävistä syistä, koska kaikki mekin tässä salissa kannattamme turvallisuutta, ja niin kuin moni on todennut, suomalaisten turvallisuuden takaaminen on tämän talon tärkeimpiä ellei peräti tärkein tehtävä. Yhteiskunnallisen keskustelun ja demokratian kannalta turvallistamisessa on kuitenkin se ongelma, että silloin helposti sivuutetaan kaikki muut, painavatkin perusteet, ja tästä oli nähdäkseni merkkejä myös ministeri Rantasen puheenvuorossa aiemmin tänään. Hän — niin kuin itse asiassa moni kollega tässä keskustelussa — totesi, että tämä hallituksen esitys ei ole turvapaikkakysymys lainkaan vaan kyse on puhtaasti turvallisuuspolitiikasta.

Kuitenkin on niin, että turvallisuuspolitiikkaa joudutaan tekemään ja sitä pitää tehdä ottaen huomioon kaikki ne muut velvoitteet, joita meillä on, perustuslakia myöten. Ja perusoikeuksien turvaaminen kaikissa olosuhteissa, myös tukalissa ja erityisesti niissä tukalissa oloissa, pätee mitä suurimmassa määrin myös turvallisuuspolitiikkaan. Ei ole niin, että turvallisuuspolitiikkaa voidaan tehdä jotenkin irrallaan kaikista niistä perusoikeuskysymyksistä, joitten takana toivon, että tässä salissa laajalti seisomme. Tässä tapauksessa turvallisuuden nimissä joustamaan uhkaavat joutua perustuslaki, kansainväliset sopimukset ja ihmisoikeudet — eli juuri niitä asioita, jotka erottavat meidät perustavanlaatuisesti itänaapuristamme eli terroristi- ja sortovaltio Venäjästä. Itse ajattelen, että kun puhumme Suomen turvallisuudesta, niin juuri yksi syy siihen, minkä takia tämä maa on kaikissa olosuhteissa puolustamisen arvoinen viimeiseen asti, on se, että meillä on perusoikeudet, demokratia ja oikeusvaltio, joista pidämme kiinni myös silloin, kun se ei ole helppoa.

Arvoisa puhemies! Tähän loppuun on ehkä paikallaan palata vanhaan, usein lainattuun sitaattiin Benjamin Franklinilta. Hän on todennut aikanaan, että ”those who would give up essential liberty, to purchase a little temporary safety, deserve neither liberty nor safety” eli ’ne, jotka luopuisivat perustavanlaatuisesta vapaudesta hankkiakseen vähän väliaikaista turvallisuutta, eivät ansaitse vapautta eivätkä turvallisuutta’.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius.

18.22 Joakim Vigelius ps: Arvoisa puhemies! Ehkä jos aloitamme tästä tilannekuvasta, niin jo viime syksynä Suomeen alkoi kohdistua tätä välineellistettyä maahanmuuttoa, maahan tuloa, joka tunnistettiin monien turvallisuusviranomaisten toimesta jo hyvin alkuvaiheessa nimenomaan Venäjän järjestämäksi. Tämän ovat todenneet muun muassa suojelupoliisi, keskusrikospoliisi, Poliisihallitus ja rajaviranomaiset. Eli Venäjällä käytännöt ovat muuttuneet oman rajaturvallisuutensa suhteen, sen suhteen, ketä päästetään lähelle Suomen itärajaa ja sitä ylittämään. On myös puhuttu siitä, että Venäjällä olisi jopa ohjaavaa vaikutusta ollut näiden ihmisten rajalle tulemisessa. No, tätä on ihan perustellusti pidetty

Pöytäkirjan asiakohta PTK 53/2024 vp

hybridivaikuttamisena ja vihamielisenä toimenä Suomea kohtaan, koska Venäjä tietää, millaisia seurauksia tällaisella ilmiöllä voi olla, ja koska olemme nähneet samanlaisia esimerkkejä siitä jo muissa Euroopan maissa, muun muassa Valko-Venäjän ja EU-maiden välisillä rajoilla.

No, raja suljettiin Suomessa, ja kun rajanylityspaikat ovat olleet kiinni, niin sillä oli vaikutusta siihen, miten Venäjä toimi, ja sillä on ollut vaikutusta siihen, kuinka moni on lähtenyt yrittämään ylitystä itärajan ylityspaikoilla ja/tai maastorajoilla. On kuitenkin tunnistettu se uhka, että Venäjä voisi koska tahansa päättää muuttaa omaa linjaustaan tai omaa toimintaansa sen suhteen, että ihmisiä alettaisiin usuttamaan maastorajojen ylittämisiin, ja tämä asettaa sen haasteen, että nykyisin meillä ei ole keinoja käytännössä käännättä sellaisia ihmisiä rajalla tai uudelleenohjata heitä hakemaan turvapaikkaa toisaalta. Se, mitä tosiasiallista tämä voi tarkoittaa, on se, että Suomi menettäisi kontrollin omista rajoistaan ja meillä ei olisi mahdollista päättää siitä, kuinka moni, mistä ja milloin saapuu Suomeen. Tämä on luonnollisesti ongelma, kun me jaamme yli 1 300 kilometriä yhteistä rajaa Venäjän kanssa ja me tiedämme, minkälaisia ongelmia tällaisilla ilmiöillä voi olla. No, tällä lainsäädäntömuutoksella Suomi mahdollistaisi itsellensä tilaisuuden torjua tällaista vihamielistä vaikuttamista Venäjän toimesta, ja siksi näen tämän lainsäädäntömuutoksen enemmän kuin tarpeellisena tässä ajassa, jota ei olla osattu huomioida vielä silloin, kun näitä kansainvälisiä sopimuksia ja toisaalta myös kun EU-oikeutta on kirjattu.

Loppuun haluaisin vielä tuoda sen tietynlaisen uhkakuvan, mikä on olemassa, eli jos täällä eduskunnassa ei löydetä laajaa yhteisymmärrystä ja yksimielisyyttä tämän lain taakse, niin pahimmillaan me välitämme myös Venäjän suuntaan valitettavan viestin, että Suomi käytännössä luovuttaa Venäjälle oikeuden päättää rajoista ja siitä, kuka pääsee ylittämään Suomen itärajan ja kuka ei. Sellaista tilannetta kenenkään suomalaisen päätöksentekijän ei pitäisi olla edistämässä tai sellaista viestiä Venäjälle lähettämässä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.